

Hodnotící studie

Školního projektu „Ovoce, zelenina a mléko do škol“

Průběžná zpráva za 1. etapu studie (2020/2021)

Státní zdravotní ústav
Praha, březen 2021

Hodnotící studie Školního projektu „Ovoce, zelenina a mléko do škol“

Průběžná zpráva za 1. etapu studie (2020/2021)

Řešitel: Státní zdravotní ústav, Centrum zdraví a životního prostředí

Vedoucí centra: MUDr. Helena Kazmarová

Řešitelé:

MUDr. Jana Kratěnová

MUDr. Kristýna Žejglicová

RNDr. Marek Malý, Ph.D.

Průběžná zpráva Hodnotící studie Školního projektu „Ovoce, zelenina a mléko do škol“ (OZMDŠ) – realizace v roce 2020/2021 - 1. etapa.

Obsah

SOUHRN.....	4
--------------------	----------

Průběžná zpráva za 1. etapu studie (2020/2021)

1	Úvod	6
2	Cíle hodnotící studie.....	7
3	Metodika hodnotící studie	7
4	Realizace 1. etapy Hodnotící studie v roce 2020.....	9
5	GDPR.....	10
6	Výsledky.....	11
6.1	Mladší děti (4. třída)	11
6.1.1	Frekvence konzumace ovoce, zeleniny a mléčných produktů za 24 hodin.....	13
6.1.2	Stravovací zvyklosti a preference ovoce, zeleniny a mléčných produktů	17
6.1.3	Znalosti	22
6.1.4	Hodnocení projektu OZMDŠ.....	24
6.1.5	Závěry	26
6.2	Starší děti (8. třída).....	27
6.2.1	Frekvence konzumace ovoce, zeleniny a mléčných produktů za 24 hodin.....	28
6.2.2	Preference dětí.....	32
6.2.3	Znalosti	32
6.2.4	Hodnocení projektu OZMDŠ.....	33
6.2.5	Závěry	36
6.3	Rodiče – vybrané výsledky	37
6.3.1	Hodnocení školního projektu	38
6.3.2	Závěry	43
6.4	Škola – vybrané výsledky.....	44
6.4.1	Fungování projektu.....	44
6.4.2	Hodnocení školního projektu	49
6.4.3	Závěry	51

SOUHRN

V České republice je školní projekt OZMDŠ realizován od roku 2017. Cílem projektu je přispět ke zvýšené konzumaci ovoce, zeleniny a mléčných produktů, a tím podpořit zdravé stravovací návyky u dětí. K naplnění tohoto cíle přispívá i fakt, že ovoce, zeleninu, mléko a neochucené mléčné výrobky dostávají děti zdarma.

Provedením Hodnotící studie školního projektu byl pověřen Státní zdravotní ústav. První etapa Hodnotící studie školního projektu „Ovoce, zelenina a mléko do škol“ byla realizována během měsíců listopad až prosinec 2020 a leden 2021 na základních školách ve 14 krajích ČR. Jednalo se o dotazníkové online šetření pro školy, rodiče a žáky čtvrté a osmé třídy. S žádostí o spolupráci bylo osloveno více než 1700 škol. Zúčastnilo se 237 škol (13 % oslovených), 2604 rodičů, 1876 žáků čtvrté a 1990 žáků osmé třídy.

Dotazníkové šetření bylo zaměřené na stravovací zvyklosti, konzumaci ovoce, zeleniny a mléka a preference v jejich výběru. Dále byly zjišťovány znalosti žáků týkající se zásad zdravého stravování a zdravého životního stylu. Všichni účastníci hodnotící studie pak odpovídali na otázky zaměřené na fungování a spokojenost se školním projektem.

U žáků byl hlavní důraz kladen na konzumaci ovoce, zeleniny a mléčných produktů. Ovoce je u dětí oblíbenější než zelenina, nicméně porci ovoce během dne nemělo 20 % mladších a 25 % starších dětí, zeleninovou porci neměla čtvrtina mladších i starších dětí. Ne všechny děti také měly v průběhu dne nějaký mléčný produkt (cca pouze 20 %).

Školní projekt znalo 80 % dětí (jedná se o školy, kde školní projekt většinou běží od roku 2017) a dodávané produkty hodnotila pozitivně přibližně polovina dětí.

Rodiče celkově hodnotili projekt jako dobrý, s kvalitou dodávaných mléčných produktů bylo spokojeno přes 77 % rodičů, u ovoce a zeleniny to bylo 70 %.

Většina škol hodnotila spolupráci s dodavatelem produktů jako bezproblémovou (80 %), nejčastější výtky se týkaly kvality ovoce a zeleniny. Nejčastěji uváděným problémem v souvislosti s projektem bylo hromadění odpadků, ať už ve škole nebo mimo ni. Tři čtvrtiny škol se domnívají, že má školní projekt pozitivní vliv na zlepšení stravovacích návyků, dvě třetiny považují projekt za prospěšný z hlediska vlivu na celkovou konzumaci ovoce a zeleniny. Na polovině škol se domnívají, že projekt přispívá i ke zlepšení znalostí a povědomí žáků o zemědělské produkci. Velmi dobré hodnocení (známka výborná a chvalitebná) dalo projektu 85 % dotazovaných škol.

Získané výsledky jsou ovlivněné v současné době probíhající pandemií onemocnění Covid-19. Zejména je třeba vzít v úvahu změny v celé metodice studie, která byla původně koncipována jako intervenční průřezová studie na reprezentativním vzorku škol jak zařazených, tak nezařazených do školního projektu. Naším cílem bylo zopakovat šetření ve stejných školách u stejných žáků po dvou letech, a posoudit změny v čase. Tento záměr bude možné realizovat jen velmi omezeně. Důvodem je, že dotazníkové šetření v roce 2020 nebylo možné uskutečnit podle původně navržené metodiky (dotazování v papírové podobě v rámci vyučování pod dozorem pedagoga) na cíleně vybraných školách (reprezentativní vzorek) se zárukou response ve vybraných třídách. Nakonec jediným kritériem byla ochota spolupracovat na online šetření. Potvrzená spolupráce se školou však nebyla zárukou získání dostatečného počtu vyplněných dotazníků žáků ani rodičů. Toto nebylo možné žádným způsobem ovlivnit. V některých případech dotazník vyplnila pouze škola,

bez účasti žáků a v některých krajích, např. Libereckém, byla odezva ze strany žáků velmi omezená. Znamená to tedy, že není možné stanovit respondenci šetření (procento spolupracujících ze všech oslovených), a tak i přes vysoký počet získaných dotazníků nelze odhadnout míru reprezentativnosti výsledků. Další okolností, která ovlivnila výsledky šetření je uzavření škol po prakticky celou dobu nepříznivé epidemiologické situace, tedy od března 2020, až po ukončení šetření. Zároveň školní projekt po celou tuto dobu fungoval velmi omezeně, či spíše na většině škol nefungoval. Dodávky byly na většině škol přerušeny nebo probíhaly v nestandardním režimu.

Průběžná zpráva za 1. etapu studie (2020/2021)

1 Úvod

Školní projekt „Ovoce, zelenina a mléko do škol“ (OZMDŠ) je projekt Evropské unie, který je vymezen evropskou legislativou: nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1308/2013, prováděcím nařízením Komise (EU) 2017/39, nařízením Komise v přenesené pravomoci (EU) 2017/40. V české legislativě je upraven nařízením vlády č. 74/2017 Sb. O stanovení některých podmínek pro poskytování podpory na dodávky ovoce, zeleniny a mléka. Projekt je v České republice realizován od roku 2017. Gestorem je Ministerstvo zemědělství (MZe) a administrátorem Státní zemědělský intervenční fond (SZIF). Provedení Hodnotící studie ukládá členským státům Evropská komise (EK), na základě povinnosti zajistit sledování a hodnocení školních projektů zakotvených v čl. 9 odst. 2 Nařízení Komise v přenesené pravomoci (EU) 2017/40 ze dne 17. června 2020.

Cílem školního projektu je především přispět k vytváření zdravých stravovacích návyků ve výživě dětí ovlivněním/zvýšením spotřeby ovoce, zeleniny, mléka a mléčných výrobků. K naplnění tohoto cíle by měl přispívat i fakt, že ovoce, zelenina, mléko a neochucené mléčné výrobky dostávají děti zdarma. Ke zvýšení účinnosti celého projektu je distribuce produktů do škol podpořena také bezplatnými doprovodnými vzdělávacími opatřeními, kterými jsou např. ochutnávky ovoce, zeleniny a mléčných výrobků, návštěvy zemědělských podniků, sadů atd., práce na školním pozemku a další vzdělávací akce.

Projekt předpokládá pro školní roky 2017/2018 až 2022/2023 podporu z EU v minimální výši 4,7 mil EUR (cca 120 mil. Kč) na školní rok a z rozpočtu ČR podporu cca 500 mil. Kč.

Projekt se vztahuje na žáky základních škol včetně přípravných tříd základních škol a přípravných stupňů základních škol speciálních. Škola se do projektu přihlásí tím, že uzavře smlouvu s jedním ze schválených žadatelů (mohou být různí žadatelé na ovoce zeleninu a na mléko). Žadatele o podporu, který řídí distribuci produktů do vzdělávacích zařízení, schvaluje SZIF. Povinností žadatele je dodávat produkty do školy v průběhu celého školního roku v minimálním počtu dodávek dle vyhlášení SZIF na začátku školního roku. Žádost o poskytnutí podpory podává schválený žadatel za každý kalendářní měsíc školního roku, v jehož průběhu schválený žadatel organizuje dodávky produktů do škol.

Ovoce, zeleninu, mléko a neochucené mléčné výrobky dostávají děti v cílové skupině zdarma, ochucené mléčné výrobky pouze s příplatkem rodičů. Ovoce, zeleninu a výrobky z nich (šťávy, pyré) musí být bez přidaného cukru, tuku, soli, sladidel a konzervantů. Podíl balených ovocných a zeleninových šťáv a pyré může činit nejvýše 25 % celkového počtu dodávek produktů do každé školy. Mléko a neochucené mléčné výrobky jsou bez přidaného cukru, ochucené mléčné výrobky mohou mít max. 7 % přidaného cukru a být ochuceny pouze přírodní složkou. Každé balení produktu musí být označeno nápisem „Školní projekt“. Četnost dodávek závisí na celkovém počtu přihlášených dětí a na celkové výši přiznaných finančních prostředků.

2 Cíle hodnotící studie

Účelem hodnocení dotovaného školního projektu je předložit EK, MZe a SZIF podklady pro vymezení oblastí, které je potřeba zlepšit, a pro zvážení možných úprav tohoto projektu.

Kromě informací o stravovacích zvyklostech a znalostech dětí by hodnocení mělo zahrnout i informace o fungování projektu, tedy o distribuci produktů, doprovodných vzdělávacích opatřeních (jejichž očekávaným cílem je zvýšit spotřebu ovoce, zeleniny a mléka, a podpořit zdravější složení stravy u dětí) a také o komunikaci a předávání informací mezi subjekty (škola, rodiče, dodavatel) s cílem zlepšit vnímání a přijímání školního projektu.

Hodnotící studie by měla přinést odpovědi na otázky typu:

- 1) zda a do jaké míry školní projekt zvyšuje spotřebu ovoce, zeleniny a mléka u žáků.**
- 2) do jaké míry školní projekt zvyšuje povědomí dětí o nabídce zemědělských produktů a o zdravotním významu jejich konzumace.**

Vzhledem k tomu, že školní projekt je realizován již od roku 2017 a první etapu hodnotící studie bylo možné provést až v roce 2020, budou pro období 2017 až 2019 použita data o stravovacích zvyklostech dětí z dostupných zdrojů, tedy bez souvislosti se školním projektem (studie Zdraví dětí 2016 /SZÚ/, studie HBSC z roku 2018 /Univerzita Palackého v Olomouci/, případně z dalších zdrojů).

Řešitelem hodnotící studie je Státní zdravotní ústav (SZÚ), který uzavřel Smlouvu o horizontální spolupráci se SZIF.

Dotazníkových šetření se na vybraných školách zúčastní děti (dotazník pro žáky) a jejich rodiče (dotazník pro rodiče). Dotazníky jsou zaměřené na frekvenci konzumace ovoce, zeleniny a mléka, preference dětí a znalosti o zdravém stravování a na vnímání školního projektu. Data budou doplněna informacemi o fungování školního projektu, o sortimentu nabízených produktů, jejich oblibě u žáků, o způsobu distribuce produktů, doprovodných programech atd. (dotazník pro školu).

3 Metodika hodnotící studie

V důsledku celostátní epidemie onemocněním Covid–19, trvající od počátku března 2020, nebylo možné v průběhu roku 2020 plnit plánované činnosti dle původního záměru, daného Dohodou o horizontální spolupráci, což bylo důvodem ke změnám v metodice šetření.

Vzhledem k uzavření všech základních škol dne 12. 3. 2020 v důsledku epidemie nemoci Covid-19, nebylo možné zahájit realizaci studie v plánovaném termínu (duben, květen 2020). Do konce školního roku 2019/2020, nebyla obnovena povinná školní docházka. V průběhu června 2020 probíhala výuka na 1. stupni jen ve velmi omezeném rozsahu, na 2. stupni vůbec. Také dodávky produktů školního projektu neprobíhaly v tomto období standardním způsobem. Zároveň pracovníci KHS, kteří měli zajišťovat realizaci studie ve vybraných školách, byli plně vytíženi řešením epidemie onemocnění Covid-19. Proto byla po vyhlášení nouzového stavu dočasně přerušena komunikace s pracovníky KHS.

Spolupráce s pracovníky odboru Hygieny dětí a mladistvých měla klíčový význam pro zajištění sběru kvalitních dat v terénu, protože předpokládala pomoc při výběru škol, organizační zajištění realizace studie v terénu, osobní účast pracovníků při dotazníkovém

šetření, včetně distribuce a sběru dotazníků, to vše na bázi osobní komunikace s pedagogickými pracovníky vybraných škol. Jejich úloha je v tomto ohledu nenahraditelná, protože znají místní prostředí, školy pravidelně navštěvují v rámci hygienického dozoru a mají při jednání s vedením škol výjimečnou pozici.

Navržené metodické a provozně realizační změny se týkaly především designu studie ve smyslu nutného zjednodušení metodiky Hodnotící studie tak, aby zatížila školy co nejméně. Dále bylo třeba vyřešit výpadek spolupráce s KHS a umožnit zapojení škol i v případě distanční výuky.

Byly provedeny následující změny:

1. Změna designu studie, vyřazení kontrolní skupiny. Studie se mění z intervenční na průřezovou.
2. Změna ve velikosti požadovaného vzorku dětské populace – zmenšení vzorku.
3. Změna ve způsobu dotazování – přechod z papírové na online formu dotazování, resp. umožnit školám alternativní výběr formy dotazování.
4. Technická změna v kódování dotazníků.

Ad1) Hodnotící studie (2020–2022) byla původně koncipována jako intervenční studie, která bude realizována jako dotazníkové šetření ve školách, u rodičů a dětí, vždy v jedné třídě na prvním (3. třída) a druhém (7. třída) stupni vybrané základní školy s předpokládanou účastí škol jak zapojených, tak nezapojených do školního projektu OZMDŠ.

Účinek intervenčního programu (školní projekt „Ovoce, zelenina a mléko do škol“) měl být měřen:

- srovnáním frekvence konzumace ovoce, zeleniny a mléka v exponované skupině (školy zapojené do projektu) s frekvencí v kontrolní skupině (školy nezapojené do projektu),
- srovnáním frekvence konzumace ovoce, zeleniny a mléka mezi lety 2020 a 2022 u stejných žáků. Vzhledem k vysokému procentu škol zapojených do projektu v ČR (95 %), byl poměr zapojených k nezapojeným školám stanoven na cca 3:1. Celkový počet vybraných škol byl určen s ohledem na potřebnou velikost vzorku populace dětí a také s ohledem na reprezentativnost výsledků v jednotlivých krajích.

Nezapojené školy, kterých je v ČR cca 5 %, byly osloveny téměř ve sto procentech. Ty, které byly před vznikem epidemie Covid-19 ochotné spolupracovat, byly znovu kontaktovány SZÚ v první polovině října 2020. Spolupráci však za dané situace potvrdila pouze jedna z nich. Kontrolní skupinu škol nezapojených do školního projektu tedy nebylo možné zajistit.

Z uvedených důvodů byla intervenční studie nahrazena studií průřezovou (opakované hodnocení frekvence konzumace produktů ve školách zapojených do projektu).

Vzhledem k časovému posunu začátku studie na školní rok 2020/2021 (oproti plánovanému 2019/2020), byla studie realizována u žáků 4. a 8. třídy (nikoli 3. a 7. třídy).

Ad 2) Na základě skutečnosti, že ochota spolupracovat, na školách vybraných podle původní metodiky (výběr byl proveden cíleně s ohledem na velikost a počet škol/dětí v jednotlivých krajích), byla pouze u jedné třetiny z nich, bylo rozhodnuto, že do konce října 2020 budou osloveny **všechny školy v ČR**, které splňují podmínky pro zařazení do studie, tedy jsou v nich realizovány oba programy – OZDŠ i MDŠ na obou stupních (jedná se

o cca 1 600 ZŠ). Školy, které byly ochotné spolupracovat, byly do studie zařazeny. Souhlas většího počtu škol však není zárukou reprezentativnosti populačního vzorku na úrovni krajů (viz kapitola výsledky).

Vzhledem ke změně designu z intervenční na průřezovou studii, bylo možné zmenšit velikost požadovaného vzorku dětské populace.

Požadovaný počet zapojených žáků v jedné věkové skupině se snížil z 2000 na 500 až 1000 (zvolená hladina statistické významnosti 0,01–0,05).

Ad 3) Další významnou změnou v metodice studie byl způsob sběru dat. Vzhledem k uzavření ZŠ v jarních měsících a nepříznivým prognózám o průběhu epidemie po letních prázdninách, byla původně plánovaná forma (sběr dat papírovými dotazníky) rozšířena o vytvoření online verzí všech dotazníků. Školám byly nabídnuty následující způsoby vyplnění dotazníků.

- Dotazník vyplňují žáci společně ve škole, ve své třídě, dotazování probíhá formou papírového dotazníku za účasti vyučujícího.
- Dotazník vyplňují žáci online společně ve škole, v učebně vybavené počítači, za účasti vyučujícího.
- Dotazník vyplňují žáci online samostatně na svých mobilech, tabletech nebo domácích počítačích, bez účasti vyučujícího.

Ad 4) Propojení informací škola-žáci-rodiče

Kódování dotazníků bylo původně navrženo pomocí náhodně generovaných šestimístných jedinečných kódů, jejichž přidělení žákům a předání identického kódu rodičům (propojení dotazníku žák–rodič) měli zajistit pedagogové. Smyslem tohoto kódování bylo, aby dotazník zůstal anonymní, a zároveň byl uchován jedinečný identifikátor pro použití v dalším šetření u stejného žáka v odstupech dvou let. Tento postup je však administrativně značně náročný a v dané situaci ho nebylo možné uskutečnit. V nově navržené variantě bylo použito jednodušší řešení, sloužící pouze k propojení dotazníků žák–rodič. ID dítěte tvoří první tři písmena jména a příjmení žáka společně s ID školy, kterou žák navštěvuje. Navržené řešení umožní porovnat názory školy, rodičů a žáků z jedné školy.

4 Realizace 1. etapy Hodnotící studie v roce 2020

S žádostí o spolupráci oslovil SZÚ v říjnu 2020 ředitele všech vhodných škol zapojených do projektu OZMDŠ. Do škol, které vyjádřily souhlas se spoluprací na Hodnotící studii, byly podle preferované varianty, postupně distribuovány odkazy na online verze všech dotazníků (počínaje druhým týdnem v listopadu 2020), a případně papírové dotazníky (poslední týden v listopadu 2020). Ředitelé škol byli požádáni o vyplnění online dotazníku pro školu a předání ostatních dotazníků/www adres a potřebných informací rodičům žáků v jedné 4. a jedné 8. třídě. Žáci vyplňovali dotazník buď samostatně v rámci distanční výuky nebo společně ve škole, a to buď online, nebo v papírové podobě.

Online dotazování bylo ukončeno 31. 12. 2020 pro žáky a 25. 1. 2021 pro rodiče. Dotazník pro školy byl uzavřen 15. 2. 2021.

Sběr dat na základě papírových dotazníků byl prodloužen do konce února 2021. Data získaná vyplněním papírových dotazníků s dětmi přímo ve škole jsou kvalitnější a zaručují vyšší návratnost v rámci jedné školy (vyplní většina dětí v dané třídě). Přítomný pedagog ve třídě může žákům pomoci s pochopením otázek a zajistí dostatek času a klid k vyplňování. Vzhledem k těmto faktům a s přihlédnutím k finanční i organizační náročnosti sběru dat pomocí papírových dotazníků, jsme považovali za důležité poskytnout školám dostatek času navíc. Data z papírových dotazníků je dále třeba převést do elektronické podoby, jejich zpracování a sehrání s online získanými daty proběhne ve druhé polovině roku 2021.

5 GDPR

Rodičům byla zaslána krátká informace o účelu studie a www adresa s odkazem na dotazníky s žádostí, aby pokud nesouhlasí s účastí dítěte ve studii, sdělili tuto informaci vyučujícímu. V tom případě se dítě dotazování nezúčastnilo. Pokud se rodiče do proběhnutí dotazníkového šetření nevyjádří negativně, bude toto bráno jako souhlas s účastí dítěte ve studii. Rodiče žáků, kteří se účastní studie, byli požádáni o vyplnění informovaného souhlasu na zadní straně dotazníku pro rodiče, jak v papírové, tak online formě. Pokud v závěru online vyplňování rodiče souhlas nepotvrdili, data nebyla do systému odeslána.

Nebyly zjišťovány žádné kompletní osobní údaje, pouze první tři písmena jména a příjmení pro možnost propojení žákovského dotazníku s dotazníkem rodiče.

Zpracování dat bylo provedeno podle příslušných právních předpisů. Výsledky obsahují pouze souhrnné informace, na základě kterých není možné identifikovat jednotlivce.

Shromažďování, uchovávání a zpracování všech údajů získaných v rámci Hodnotící studie školního projektu „Ovoce, zelenina a mléko do škol“ probíhá pouze pro účely tohoto vědeckého výzkumu, se zachováním anonymity veškerých citlivých údajů, a s písemným souhlasem rodičů dítěte.

Při zpracování citlivých údajů je postupováno dle Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2016/679 ze dne 27. dubna 2016, Obecného nařízení o ochraně osobních údajů (dále jen „Nařízení“), v anglickém jazyce „General Data Protection Regulation“, ve zkratce „GDPR“.

Státní zdravotní ústav je při zpracování osobních údajů vázán splněním právních povinností, vyplývajících zejména z čl. 6 odst. 1, písm. b) a c) Nařízení a dále povinností zpracovávat zvláštní kategorie osobních údajů (tzv. citlivých) nezbytných pro účely vědeckého výzkumu dle čl. 9 odst. 2 písm. j) Nařízení.

Správce osobních údajů (tzv. citlivých) je Státní zdravotní ústav – Centrum zdraví a životního prostředí, Šrobárova 48, 100 42, Praha 10. Do zpracování dat není zapojen žádný další zpracovatel a souhrnné výsledky slouží jako podklady pro vypracování závěrečné zprávy Hodnotící studie školního projektu „Ovoce, zelenina a mléko do škol“, kterou na základě dohody o horizontální spolupráci zadal Státní zemědělský intervenční fond Státnímu zdravotnímu ústavu, jako nezávislému hodnotiteli.

Elektronická i papírová dokumentace (dotazníky) budou bezpečně uchovávány a zajištěny proti zneužití. Všechny získané údaje budou pod ID žáka uloženy v databázi, kterou bude spravovat Státní zdravotní ústav. Tato databáze nebude obsahovat žádné osobní údaje (celé jméno ani příjmení).

Obecné principy k ochraně osobních údajů jsou dostupné na webových stránkách SZÚ: http://www.szu.cz/uploads/documents/szu/gdpr/SZU_informace_zaklad_gdpr_19.pdf

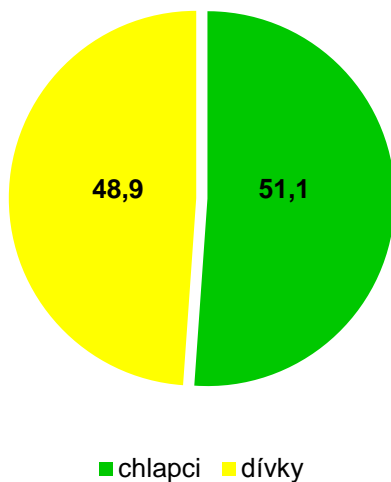
6 Výsledky

Výsledky prezentované v této zprávě zahrnují oddělené zpracování souboru dětí (4. a 8. třída) a dále vybrané výsledky z dat souboru rodičů a škol. Z časových důvodů nebyla dosud zpracována data z papírových dotazníků a nedošlo k propojení souborů dětí – rodičů – školy. Online dotazníkové šetření probíhalo v průběhu listopadu 2020 až ledna 2021.

6.1 Mladší děti (4. třída)

Dotazník pro mladší děti vyplnilo celkem 1876 dětí, 51 % chlapců a 49 % dívek.

Graf 1 Zastoupení pohlaví, 4. třída (% dětí)

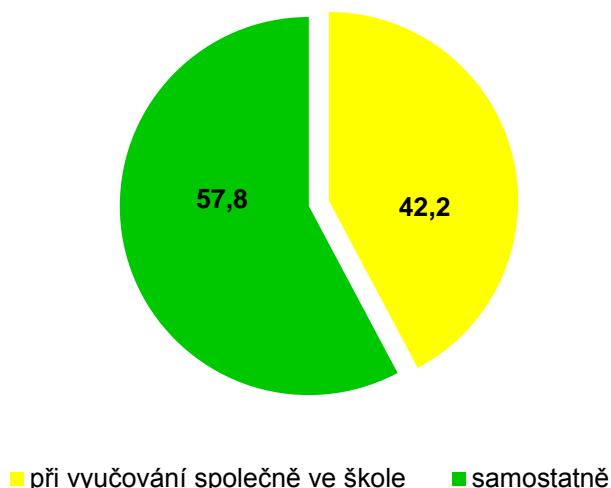
Nejvíce byly zastoupeny děti z Jihomoravského, Ústeckého, Moravskoslezského kraje a z Prahy, nejnižší zastoupení měl kraj Liberecký, Pardubický a Vysočina.

Tab. 1 Zastoupení žáků v krajích ČR, 4. třída (% dětí)

Kraj	Počet	[%]
Jihomoravský	228	12,2
Ústecký	209	11,1
Moravskoslezský	207	11,0
Praha	204	10,9
Středočeský	167	8,9
Olomoucký	152	8,1
Plzeňský	144	7,7
Zlínský	118	6,3
Královéhradecký	106	5,7
Karlovarský	84	4,5
Jihočeský	77	4,1
Vysočina	73	3,9
Pardubický	70	3,7
Liberecký	37	2,0
celkem	1876	100,0

Téměř 60 % dětí uvedlo, že dotazníky vyplnily samostatně online na svých počítačích, tabletech a mobilních telefonech.

Graf 2 Způsob vyplnění online dotazníku, 4. třída (% dětí)

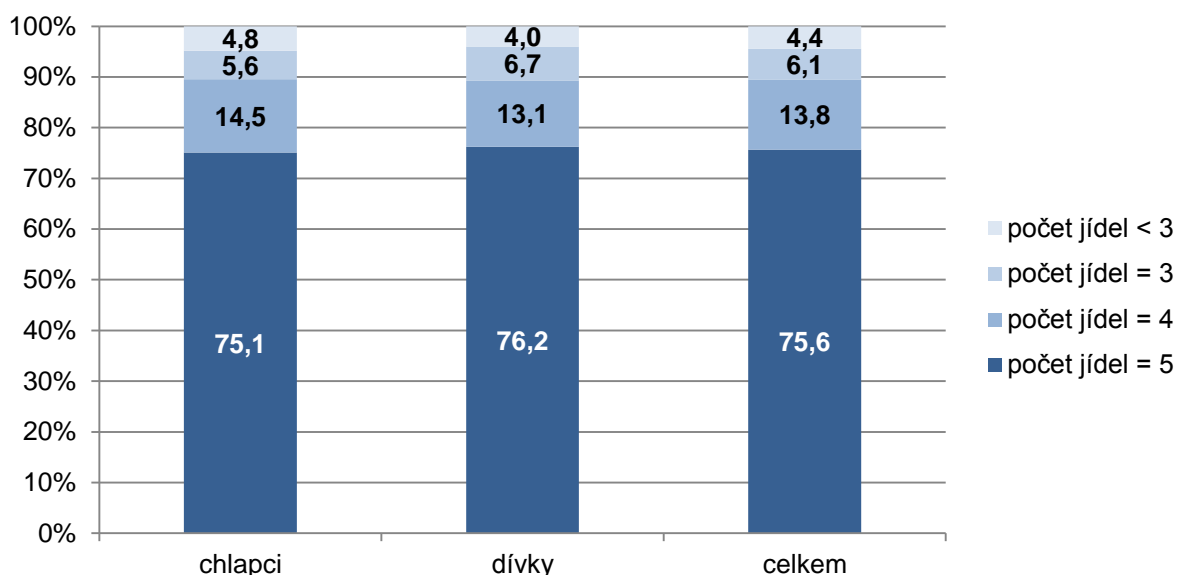

Dotazník pro mladší žáky byl rozdělen na část týkající se frekvence konzumace ovoce, zeleniny a mléčných výrobků během 24 hodin a dále byly zjišťovány preference v jejich konzumaci. Další část dotazníku obsahovala vědomostní otázky z oblasti zdravého stravování, stravovacích zvyklostí a znalostí o pěstování zemědělských plodin. Poslední část dotazníku byla zaměřena na hodnocení Školního projektu Ovoce, zelenina a mléko do škol.

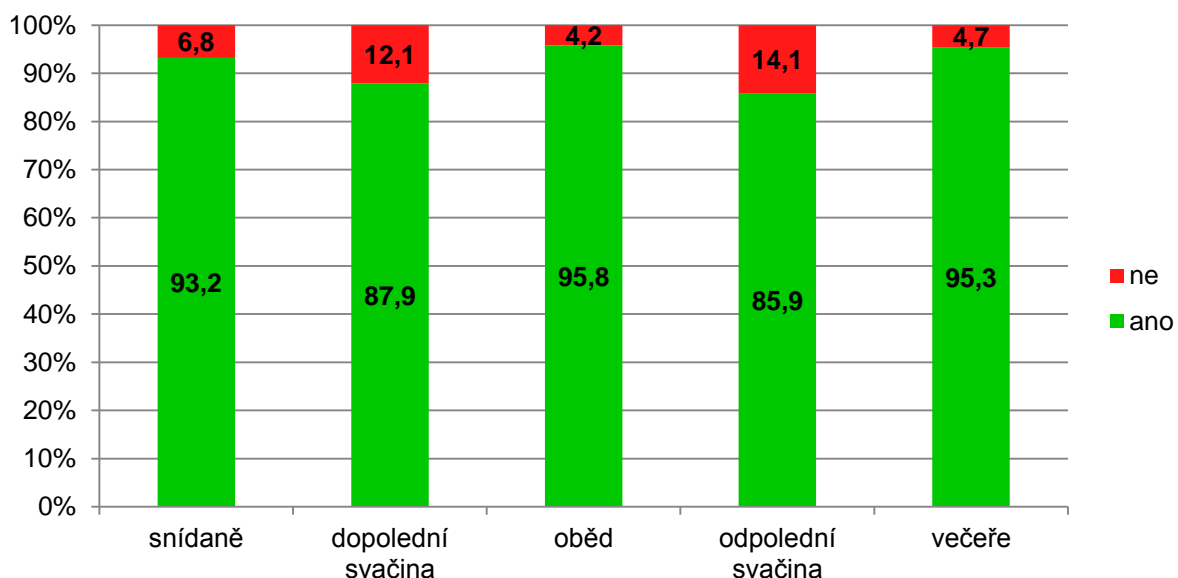
6.1.1 Frekvence konzumace ovoce, zeleniny a mléčných produktů za 24 hodin

Tři čtvrtiny mladších dětí uvedly, že jedly 5x denně. Téměř 90 % dětí mělo 4-5 denních jídel a cca 10 % uvedlo 3 a méně jídel. Nejčastěji děti vynechávaly dopolední (12 %) a odpolední svačinu (14 %). Snídani vynechalo 7 % dětí.

Graf 3 Počet denních jídel, 4. třída, dle pohlaví (% dětí)

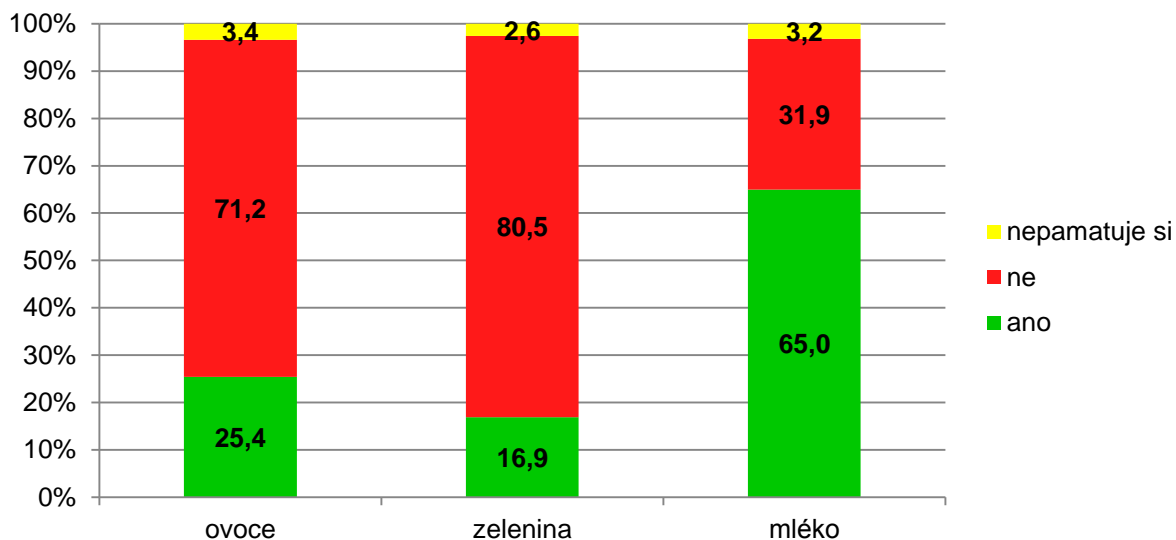
Graf 4 Procento dětí konzumujících jednotlivá jídla během dne, 4. třída

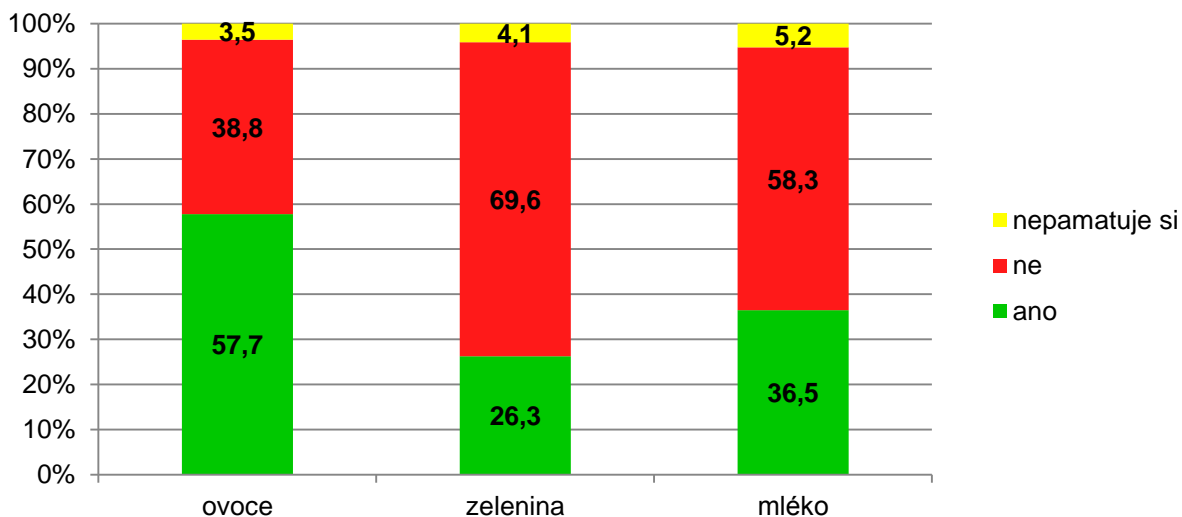
Dále byla zjišťována konzumace ovoce, zeleniny a mléčných výrobků v rámci jednotlivých denních jídel. Ovoce měly děti nejčastěji k dopolední (58 %) a odpolední svačině (53 %). Zelenina byla nejčastěji konzumována v době oběda (50 %) a večeře (48 %). Mléčné výrobky děti konzumovaly nejčastěji k snídani (65 %).

Graf 5–9 Podíl dětí konzumujících ovoce, zeleninu a mléčné výrobky v rámci denních jídel, 4. třída (% dětí).

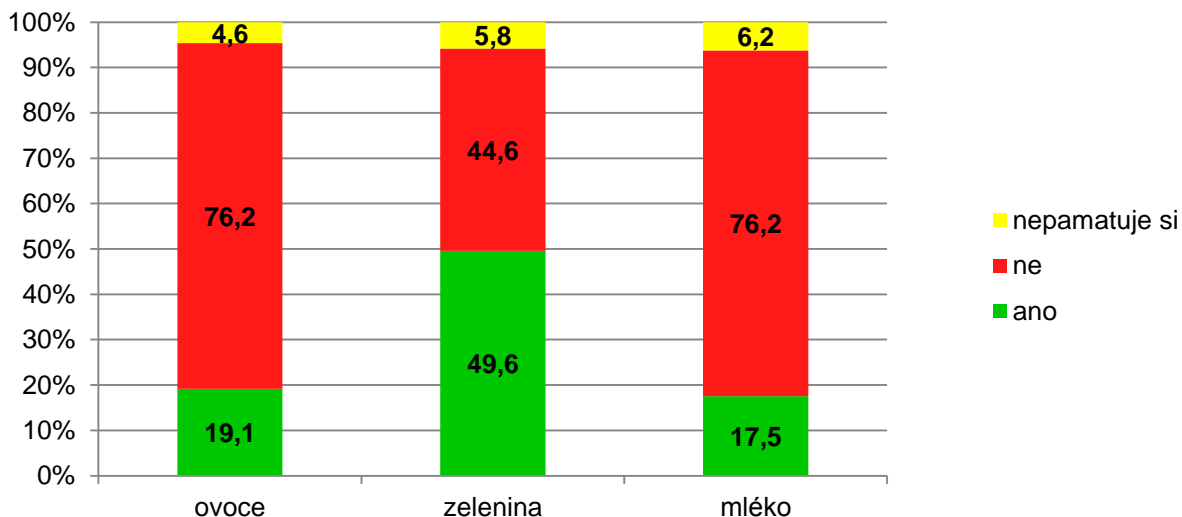
- Snídaně:

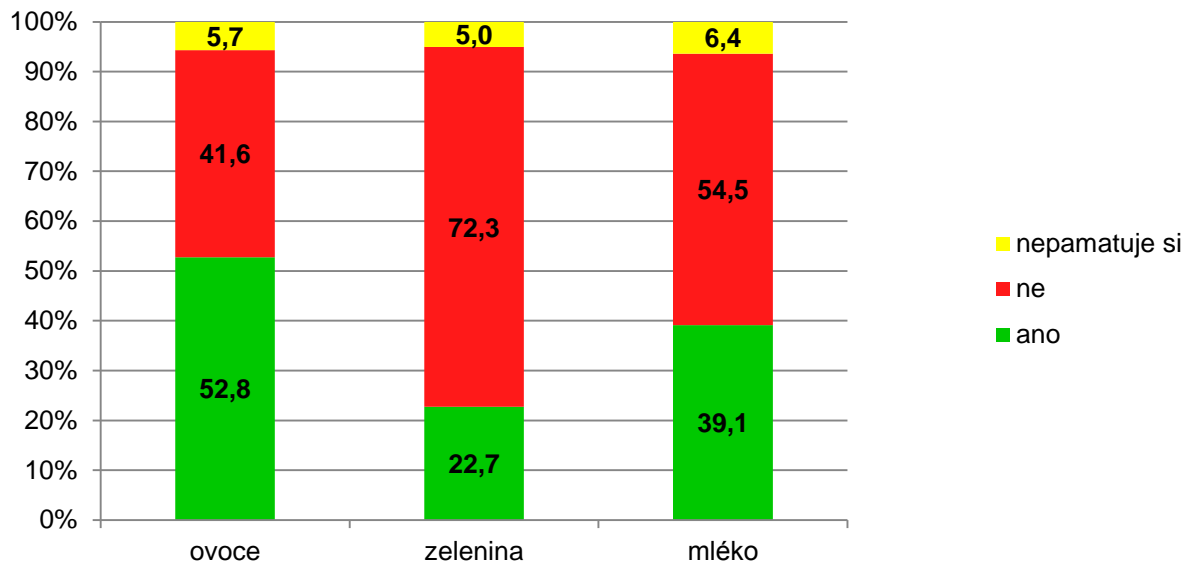
- Dopolední svačina:

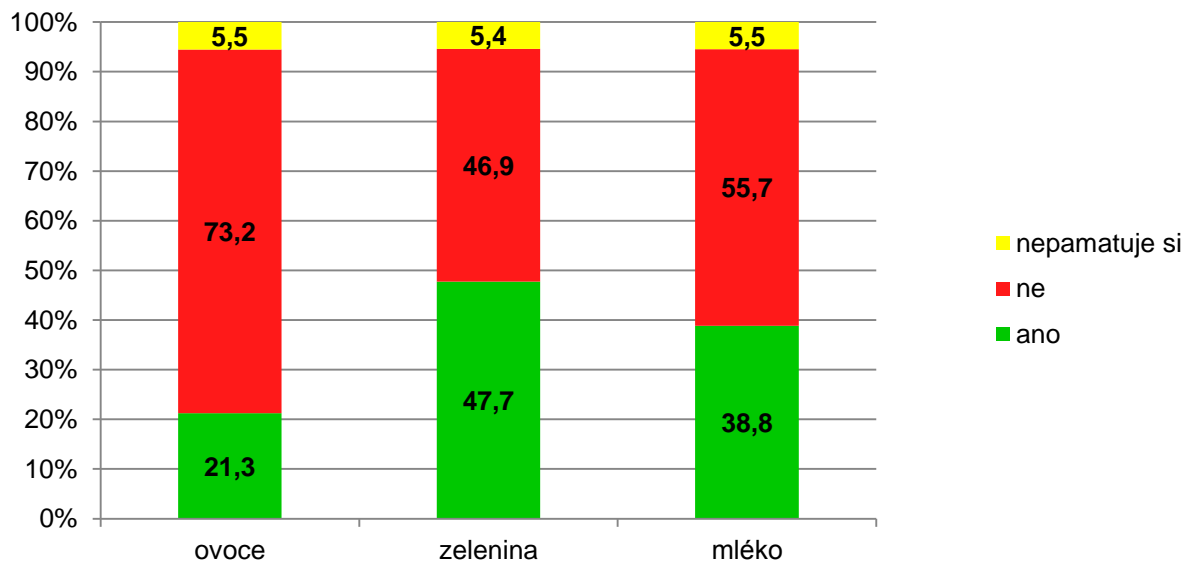
- Oběd:

- **Odpolední svačina:**

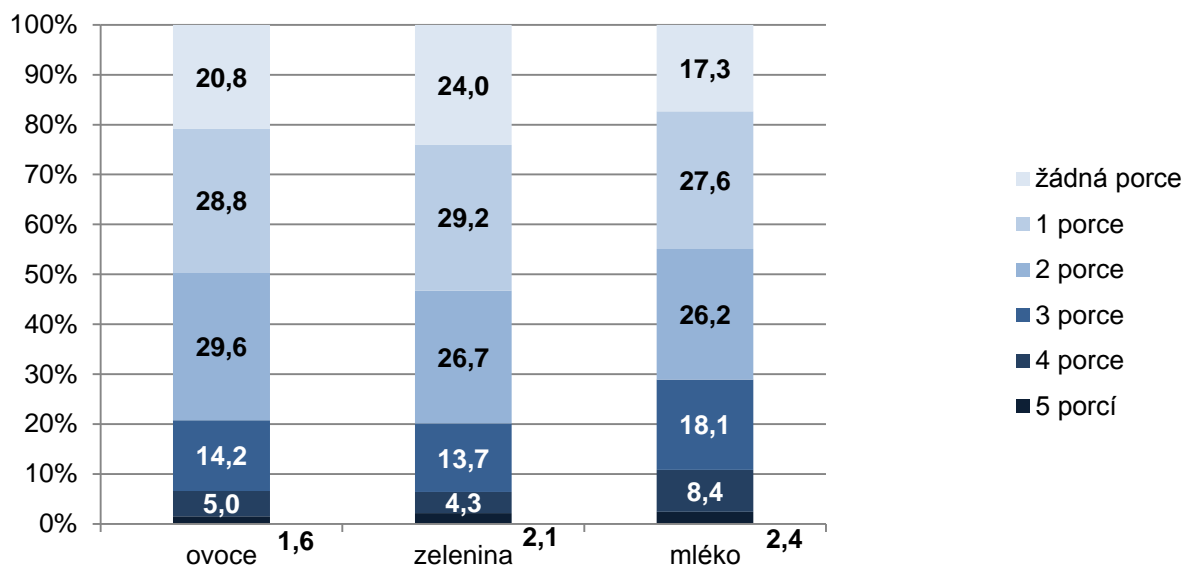

- **Večeře:**

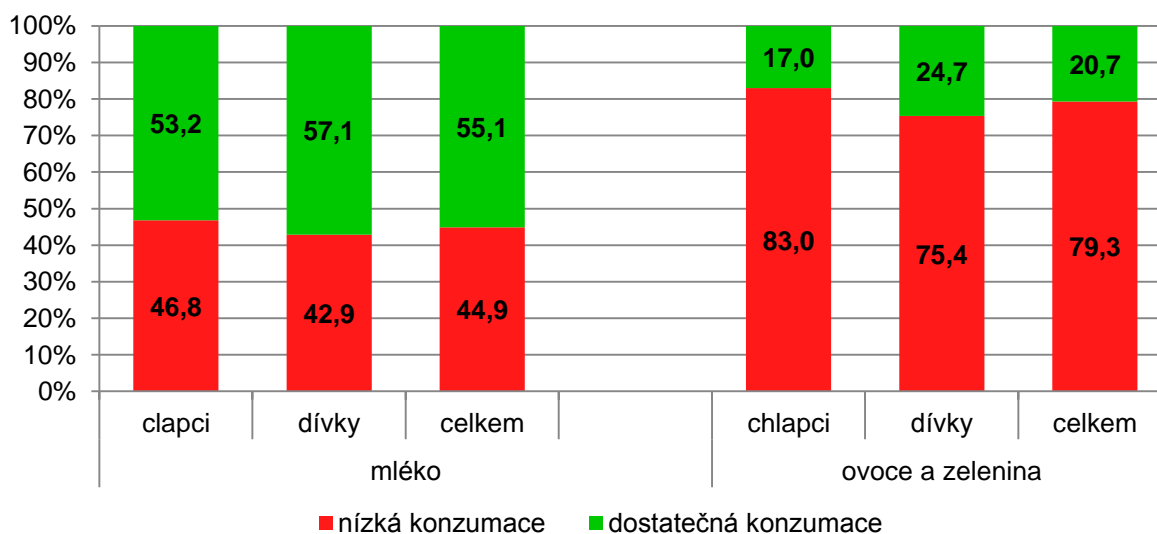
Žádnou porci ovoce v průběhu dne uvedla pětina dětí, čtvrtina neměla ani jednu zeleninovou porci a 17 % dětí nekonzumovalo žádný mléčný výrobek.

Graf 10 Frekvence konzumace ovoce, zeleniny a mléka spolu s jídlem v průběhu dne, 4. třída (% dětí)

Ani jednu porci ovoce nebo zeleniny během dne nemělo 10 % dětí. Nízká konzumace ovoce a zeleniny byla stanovena jako konzumace nižší než 5 porcí ovoce/zeleniny a méně než 2 porce mléčných výrobků. Tak nízkou konzumaci mělo 80 % dětí v případě ovoce a zeleniny, častěji chlapci (83 %) než dívky (75 %) a 45 % dětí mělo nedostatečnou konzumaci mléčných výrobků, opět častěji chlapci (47 %) ve srovnání s dívkami (43 %).

Graf 11 Nízká konzumace ovoce a zeleniny (méně než 5 porcí) a mléčných výrobků (méně než 2 porce) denně, 4. třída, dle pohlaví (% dětí)

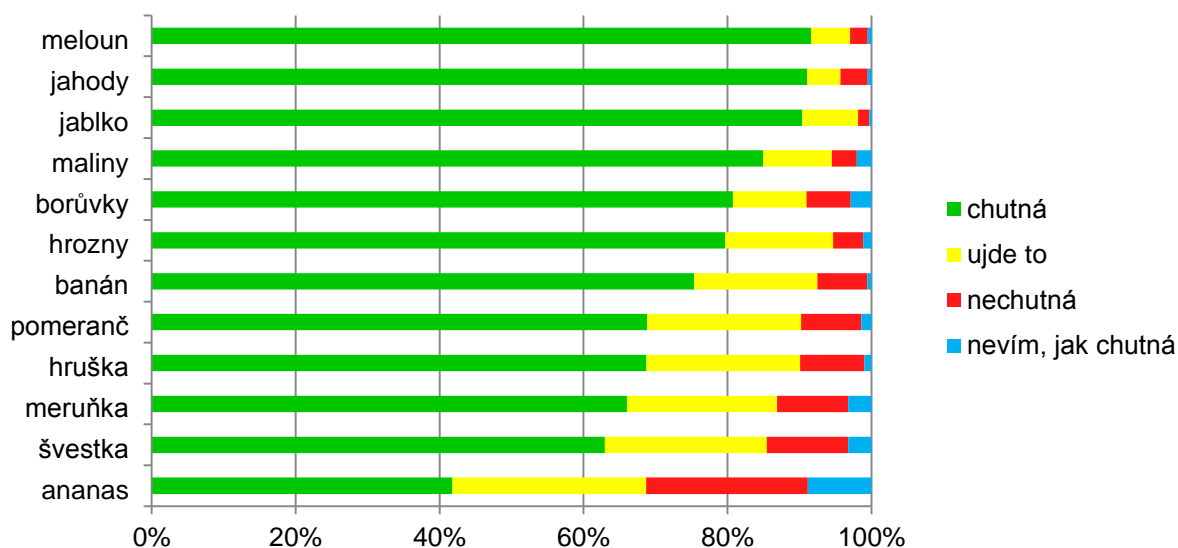

Nejčastěji děti konzumovaly 3 porce ovoce/zeleniny za den (21 %) a jednu porci mléčných výrobků (28 %). Pokud bychom považovali za dostatečnou konzumaci pouze tři porce ovoce a zeleniny (a více), pak by splnilo doporučení 60,6 % dětí.

6.1.2 Stravovací zvyklosti a preference ovoce, zeleniny a mléčných produktů

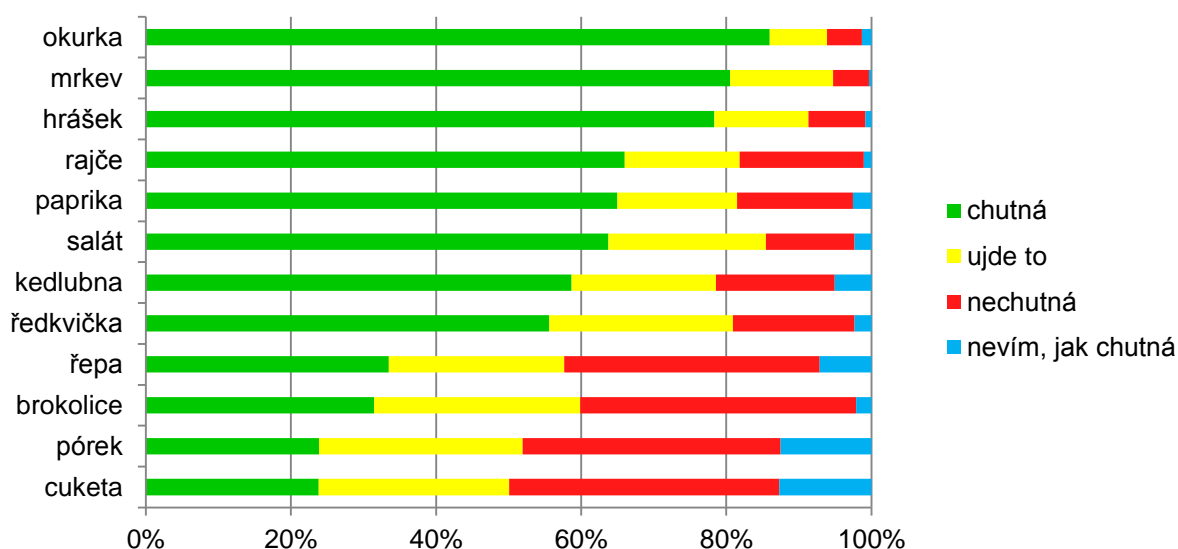
Děti hodnotily 12 různých druhů ovoce zeleniny a mléčných výrobků. Mezi nejoblíbenější druhy ovoce patřil meloun, jahody a jablka, nejméně oblíbené byly, meruňky, švestky a ananas. Všech 12 druhů ovoce označilo za „chutné“ 17 % dětí.

Graf 12 Preference ovoce, 4. třída (% dětí)

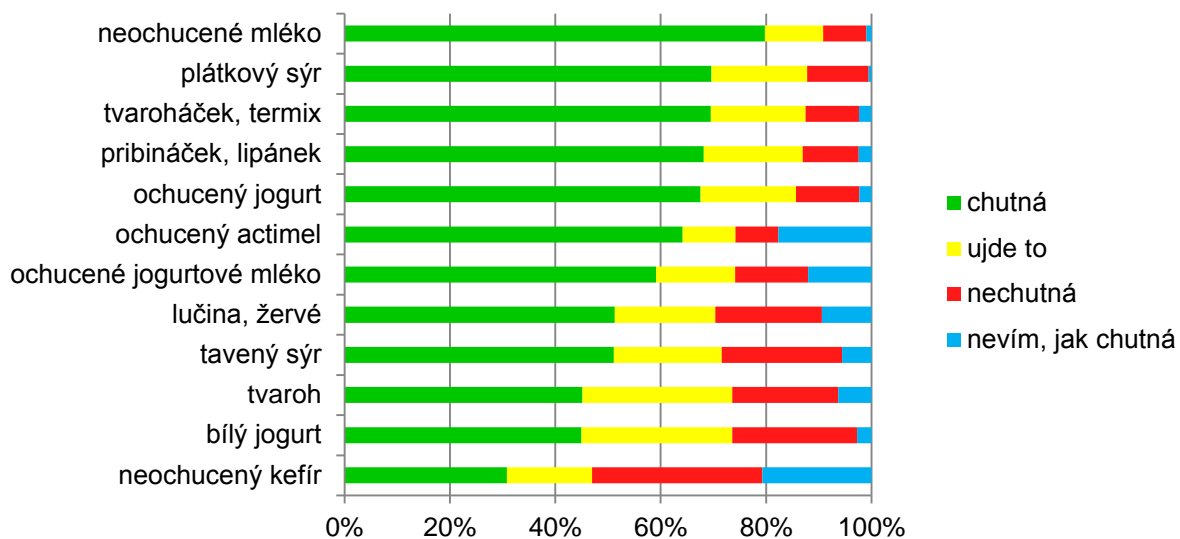
K oblíbeným druhům zeleniny patřila okurka, mrkev a hrášek, naopak brokolice, pórek a cuketa, byly nejméně oblíbené. Všech 12 druhů chutnalo pouhým 4 % dětí.

Graf 13 Preference zeleniny, 4. třída (% dětí)

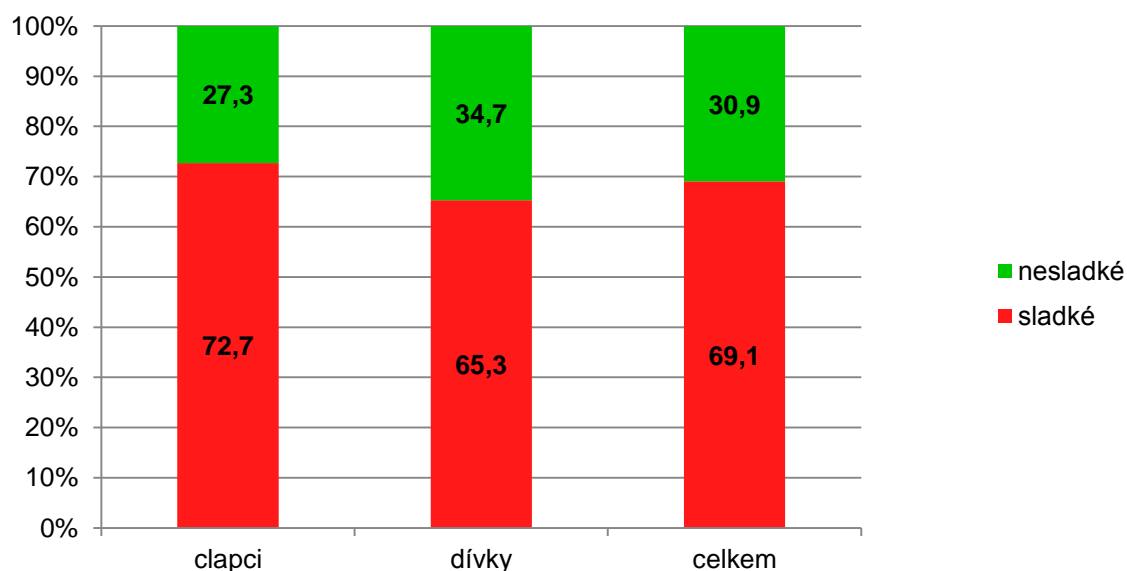
Neochucené mléčné výrobky, s výjimkou mléka a plátkového sýra, patřily ve srovnání s ochucenými k méně oblíbeným. Všechny 7 druhů neochucených mléčných výrobků označilo za chutné 9 % dětí a všech 5 druhů ochucených mléčných výrobků chutnalo 28 % dětí.

Graf 14 Preference mléčných výrobků, 4. třída (% dětí)

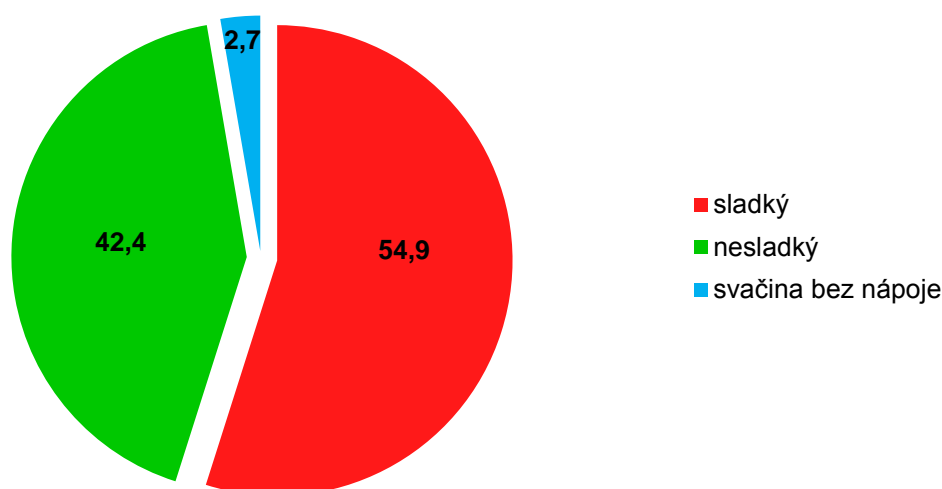
Na otázku, co pijí raději, 70 % dětí uvedlo sladký nápoj, častěji chlapci (73 %) ve srovnání s dívkami (65 %).

Graf 15 Preference nápojů, 4. třída (% dětí)

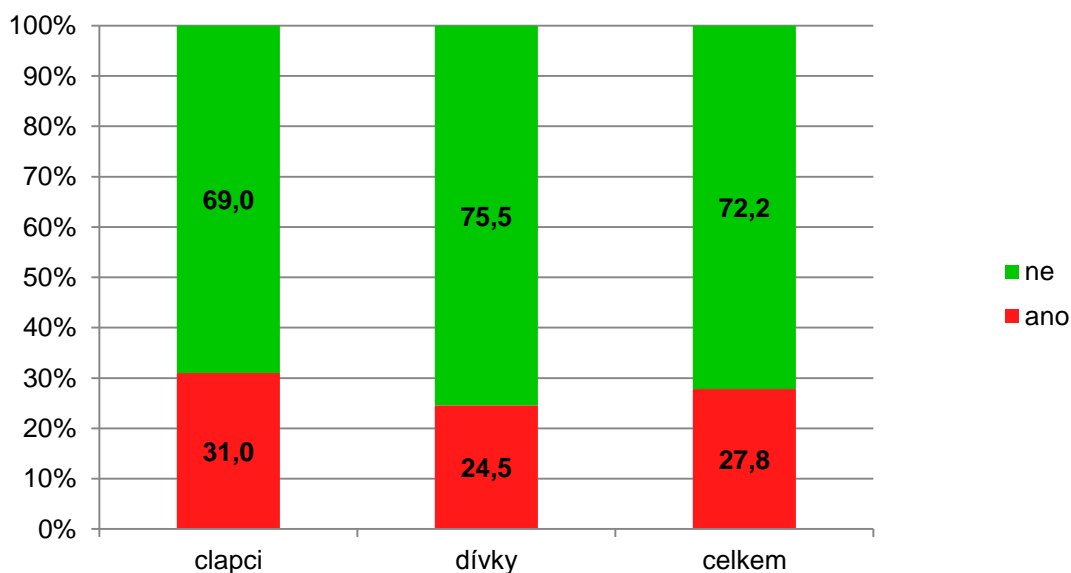
Ke svačině si z domova nosí nápoj 97 % dětí. Sladký nápoj uvedlo 55 %, nesladký 42 %.

Graf 16 Doma připravený nápoj ke svačině, 4. třída (% dětí)

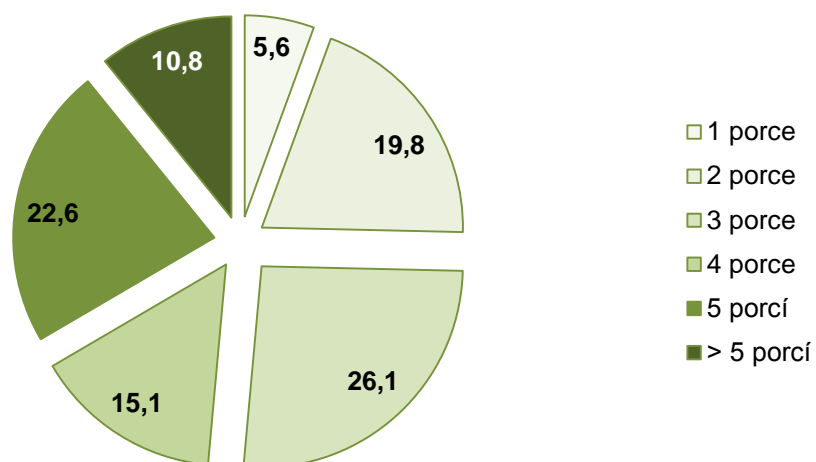
Na otázku, zda si na talíři přisolují jídlo, odpovědělo „ano“ 28 % dětí, opět se častěji jednalo o chlapce (31 %) než dívky (25 %).

Graf 17 Přisolování jídla na talíři, 4. třída (% dětí)

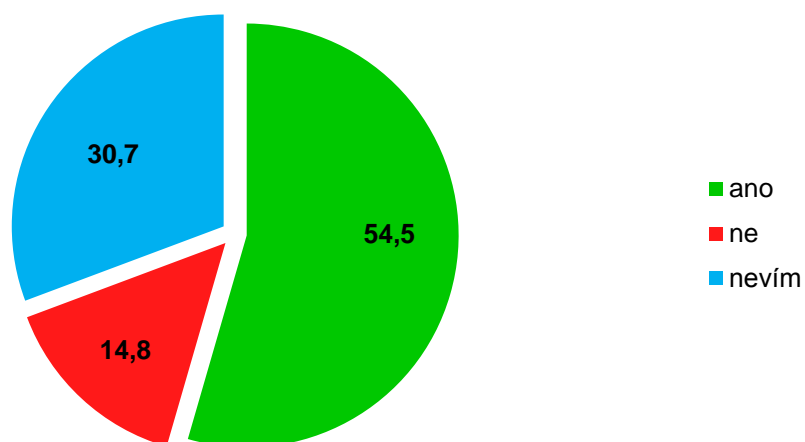
Dále jsme zjišťovali, zda děti v tomto věku mají povědomí o doporučené spotřebě ovoce, zeleniny a mléčných produktů. Dle výživových doporučení pro obyvatelstvo České republiky Společnosti pro výživu, by děti školního a adolescentního věku měly dostávat 3-5 porcí zeleniny a ovoce, a dále by dítě v tomto věku mělo mít ve dvou až třech porcích mléko a mléčné výrobky. Konzumovat pět a více porcí ovoce a zeleniny denně uvedla jako doporučení třetina dětí. Tři a více porcí považuje za doporučené 75 % dětí.

Graf 18 Kolik porcí ovoce a zeleniny bys měl/a za den sníst? 4. třída (% dětí)

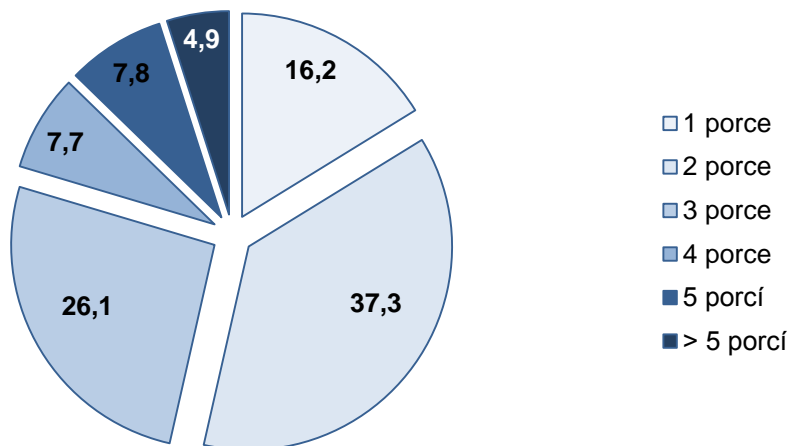
Na otázku, zda se domnívá, že jí dostatek ovoce a zeleniny odpovědělo kladně 54 % dětí, pouhých 15 % uvedlo nedostatečnou spotřebu a 31 % dětí neví.

Graf 19 Myslíš, že jíš dostatek ovoce a zeleniny? 4. třída (% dětí)

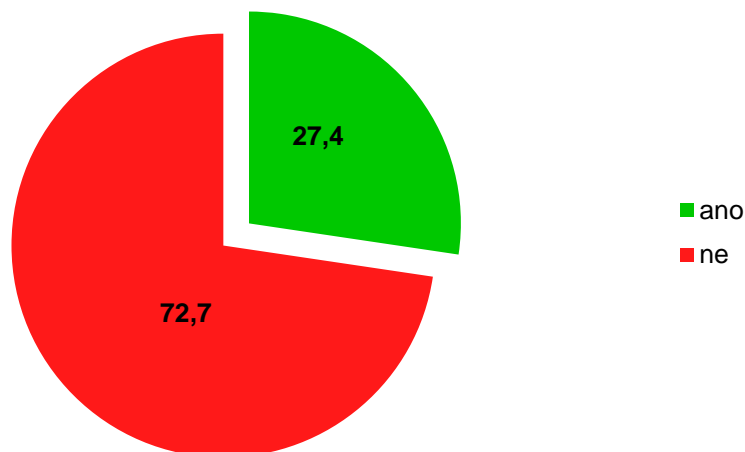
Doporučenou spotřebu mléčných výrobků znalo správně 83 % dětí.

Graf 20 Kolik porcí mléka a mléčných výrobků bys měl/a za den sníst? 4. třída (% dětí)

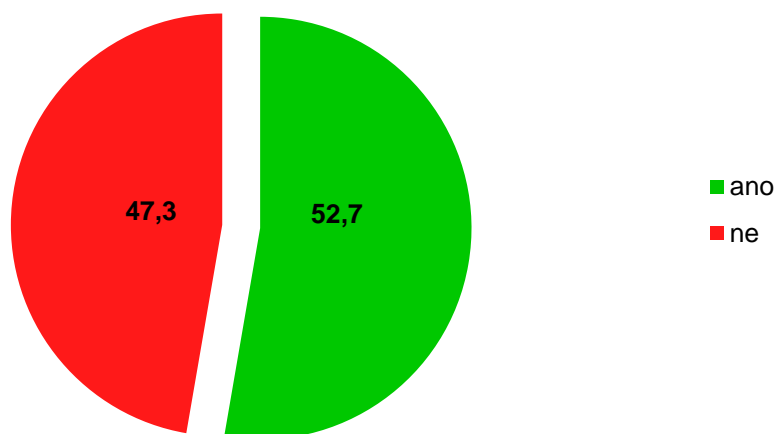

Děti měly za úkol sestavit zdravou svačinu. Dle doporučení odborníků by taková svačina měla obsahovat sacharidovou složku (optimálně nesladké pečivo), bílkovinnou složku (např. neochucený mléčný výrobek, šunku, vejce, ořechy) a ovoce či zeleninu. Za nevhodné jsou považovány sladké pečivo, včetně sušenek, pochutiny, jako tyčinky a chipsy, a dále nevhodné uzeniny jako párky nebo trvanlivý salám. Sestavit zdravou svačinu obsahující neslazené pečivo, neochucený mléčný výrobek a porci ovoce, či zeleniny (a zároveň vyloučit nevhodné potraviny) dokázalo 27 % dětí. Větší podíl dětí by zařadil k porci pečiva, ovoce a zeleniny také mléčný výrobek ochucený (53 %).

Graf 21 Správná volba potravin do zdravé svačiny - nesladké pečivo (sacharidy), ovoce nebo zelenina, bílkovinná složka (neochucený mléčný produkt, šunka, vejce, ořechy), s vyloučením nevhodných potravin. 4. třída (% dětí)

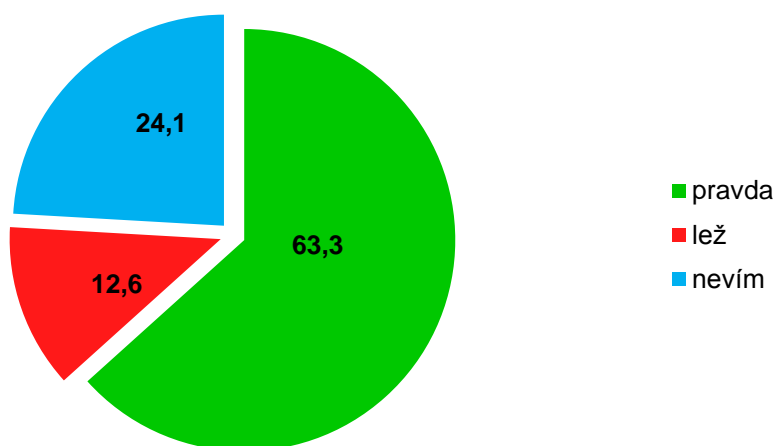
Graf 22 Svačina obsahující ochucený nebo neochucený mléčný produkt, nesladké pečivo a ovoce či zeleninu (s vyloučením nevhodných potravin). 4. třída (% dětí)

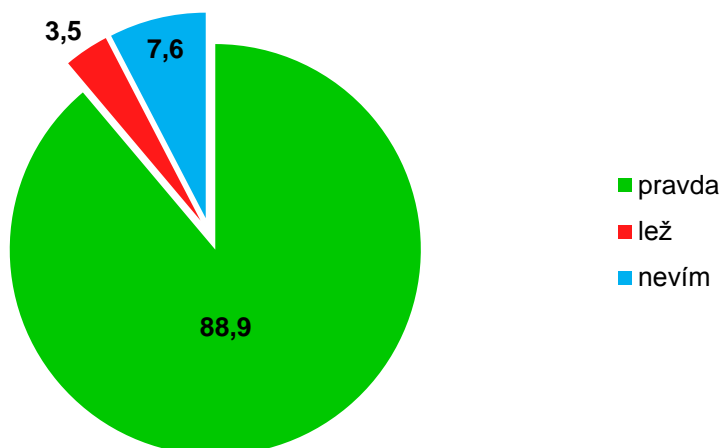
6.1.3 Znalosti

Děti odpovídaly na otázky týkající se zásad zdravého stravování, přiměřeně k jejich věku na základě předpokládaných vědomostí, odpovídajících učebním osnovám. Na otázku škodlivosti vyšší spotřeby soli zvládlo správně odpovědět 63 % dětí. Děti si nebyly jisté v otázce obsahu tuku v potravinách, 39 % z nich považovalo všechny potraviny obsahující tuk za nevhodné pro děti. Otázka na vysokou spotřebu cukru a sladkostí byla zodpovězena správně v 90 %. Nevhodnost smažených pokrmů si uvědomilo 88 % dětí. Také vysoké procento dětí umělo odpovědět na otázku, z čeho se vyrábí sýr (89 %).

Graf 23 Lidé, kteří více solí, mohou častěji onemocnět. 4. třída (% dětí)

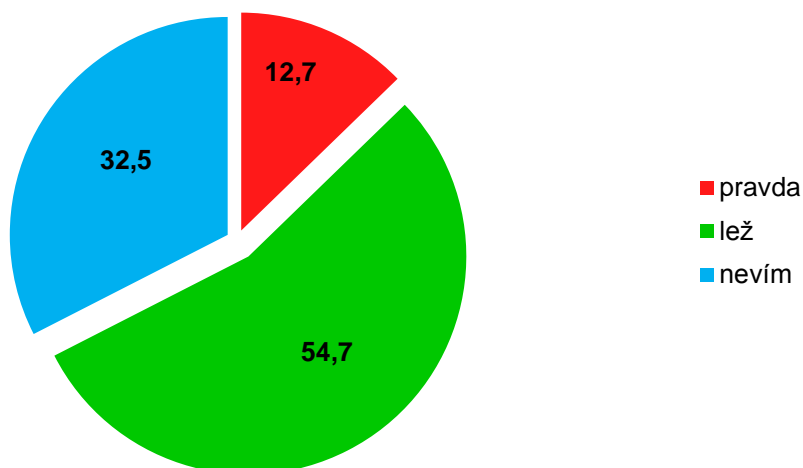

Graf 24 Na výrobu sýra je třeba mléko kravské, kozí nebo ovčí. 4. třída (% dětí)

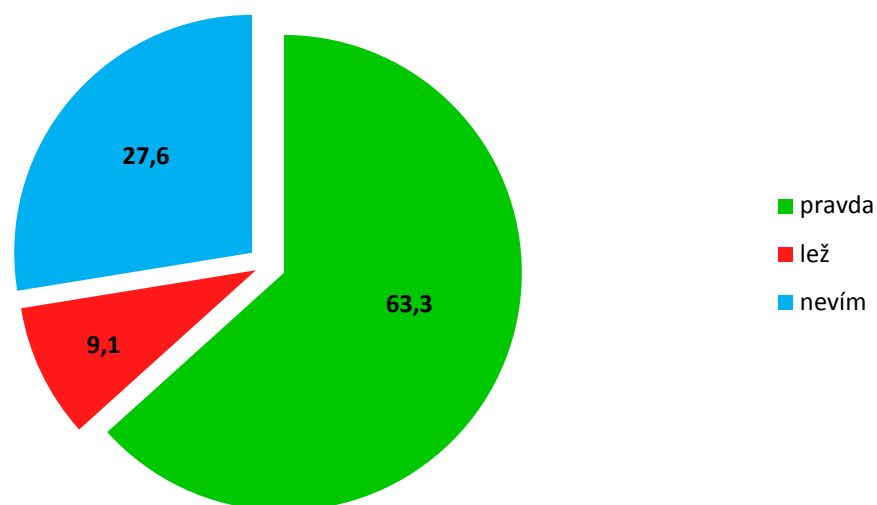

Pojem „ekologické zemědělství“ neznalo 34 % dětí. Že v ekologickém zemědělství se nepoužívají chemická hnojiva, vědělo pouze 55 % dětí, 33 % označilo odpověď „nevím“. Stejně tak si děti nebyly zcela jisté v otázce, zda mají v ekologickém zemědělství zvířata lepší podmínky. Správně odpovědělo 63 % dětí, 28 % uvedlo odpověď „nevím“.

Graf 25 Ekologické zemědělství používá chemická hnojiva. 4. třída (% dětí)

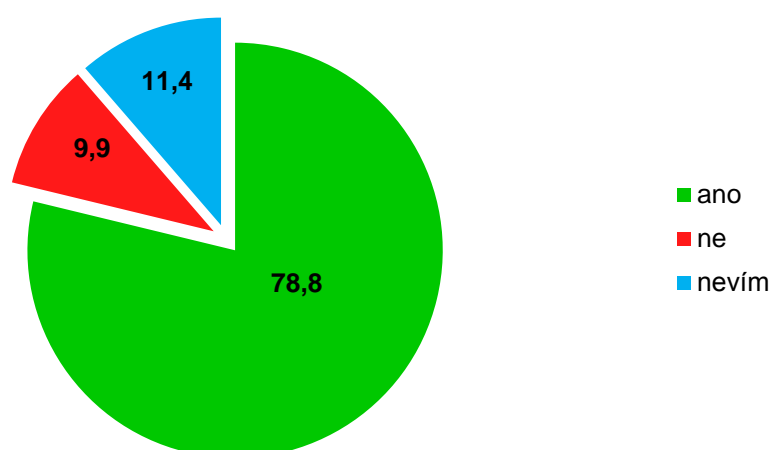
Graf 26 V ekologickém zemědělství mají zvířata lepší životní podmínky. 4. třída (% dětí)

6.1.4 Hodnocení projektu OZMDŠ

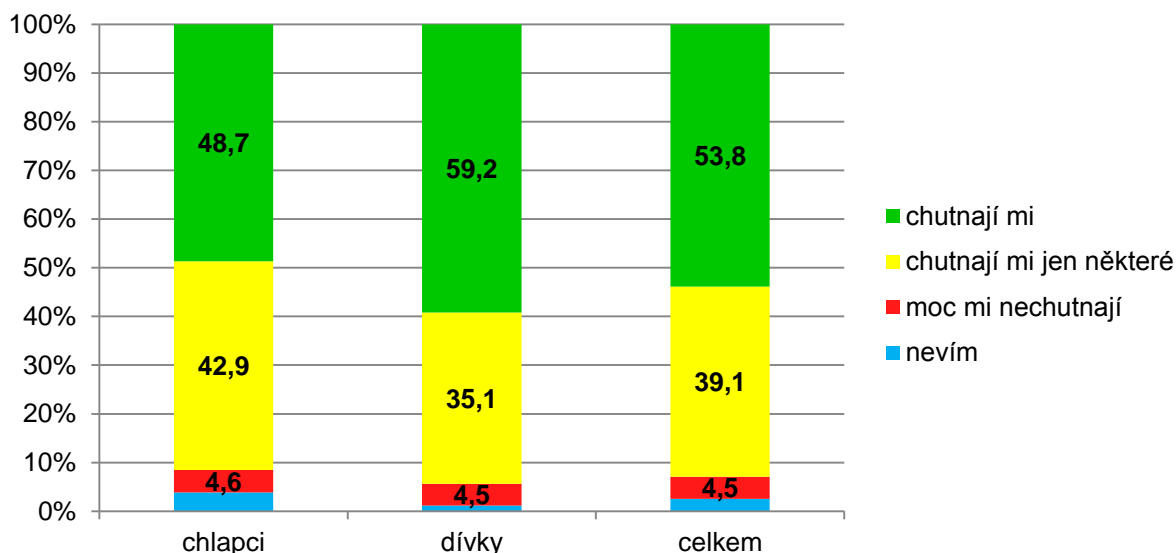
Na otázku, zda znají název Školní projekt „ovoce, zelenina a mléko do škol“ odpovědělo kladně 79 % dětí. Odpověď „ne“ použilo 10 % dětí, ostatní nevěděly.

Graf 27 Znáš projekt OZMDŠ? 4. třída (% dětí)

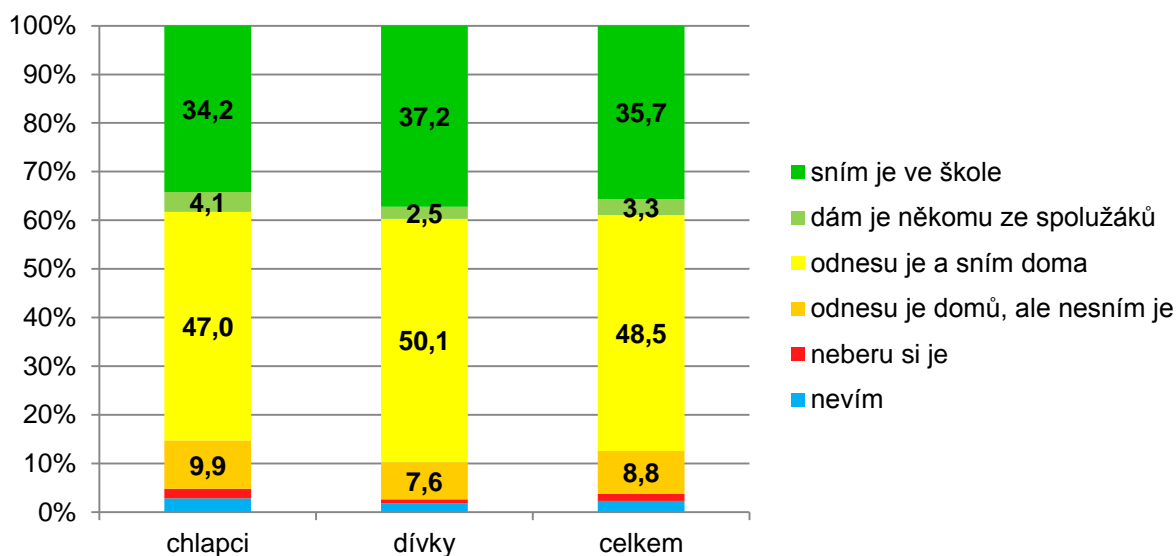
Produkty, nabízené v rámci školního projektu, pozitivně („chutnají mi“), hodnotila cca polovina dětí (ovoce a zeleninu 54 %; mléčné produkty 55 % dětí). Odpověď „moc mi nechutnají“ zvolilo 5 % dětí u ovoce, 11 % u mléčných produktů.

Graf 28 Co říkáš na ovoce a zeleninu, kterou dostáváš ve škole (mimo školní jídelnu)? 4. třída (% dětí)

Děti konzumují produkty nejčastěji doma (ovoce a zeleninu 49 % dětí; mléčné produkty 41 % dětí). Konzumaci ve škole uvedlo shodně 36 % dětí u obou typů produktů. Některé děti produkty odnesou domů, ale nekonzumují je (9 % ovoce a zeleninu; 13 % mléčné produkty). Určitou část produktů rozdávají děti spolužákům (3 % ovoce a zeleninu; 5 % mléčné produkty), malé procento dětí si produkty nebere vůbec (1 % ovoce a zeleninu; 3 % mléčné produkty).

Graf 29 Co nejčastěji uděláš s ovocem nebo zeleninou, které ve škole dostáváš (mimo školní jídelnu)? 4. třída (% dětí)

6.1.5 Závěry

- Dotazník vyplnilo 1876 dětí 4. třídy ZŠ.
- Téměř 90 % dětí mělo 4-5 denních jídel, nejčastěji vynechávaly dopolední a odpolední svačinu. Snídani vynechalo 7 % dětí.
- Ovoce v průběhu dne neměla pětina dětí, čtvrtina neměla žádnou zeleninovou porci a 17 % dětí nemělo žádný mléčný výrobek. Ani jednu porci ovoce nebo zeleniny během dne uvedlo 10 % dětí.
- Doporučenou konzumaci ovoce a zeleniny (5 denních porcí) nesplnilo 80 % dětí, 45 % dětí mělo nedostatečnou konzumaci mléčných výrobků (méně než 2 porce denně), častěji chlapci.
- Jaká by měla být denní spotřeba ovoce a zeleniny věděla jen třetina dětí, doporučenou spotřebu mléčných výrobků vědělo správně 83 % dětí.
- Ovoce je u dětí ve větší oblibě než zelenina, ochucené mléčné výrobky dětem chutnají více než neochucené.
- Sladký nápoj má raději 70 % dětí, častěji chlapci.
- Zdravou svačinu (neslazené pečivo, neochucený mléčný výrobek a porci ovoce, či zeleniny) dokázalo sestavit 27 % dětí. Polovina dětí by zařadila k porci pečiva, ovoce a zeleniny mléčný výrobek, ať už neochucený nebo ochucený (53 %).
- O škodlivosti vyšší spotřeby soli vědělo 63 % dětí, vysoký podíl dětí (90 %) si uvědomoval škodlivost nadměrné spotřeby cukru a sladkostí.
- Třetina dětí neznala pojem „ekologické zemědělství“.
- Co je školní projekt OZMDŠ vědělo 80 % dětí.
- Dodávané produkty, jak ovocné/zeleninové, tak mléčné, hodnotila pozitivně („chutnají mi“) cca polovina dětí, spíše než ve škole je však konzumují až doma.

6.2 Starší děti (8. třída)

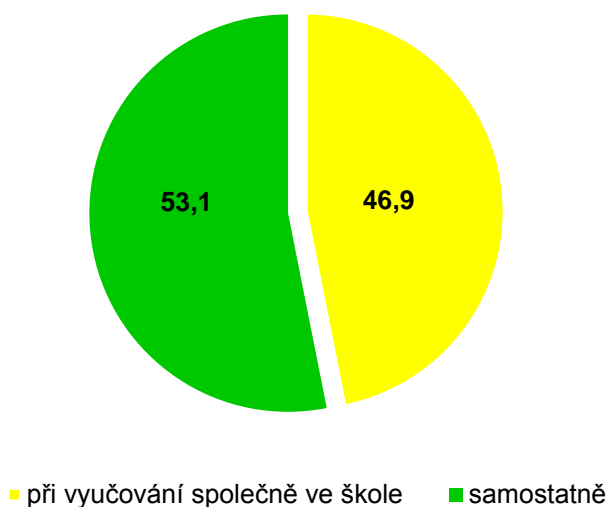
Dotazník pro starší děti vyplnilo 1990 dětí, z toho bylo 51 % chlapců a 49 % dívek. Tab. 2. Stejně jako v případě mladších dětí nejvíce byly zastoupeny děti z Jihomoravského, Ústeckého, Moravskoslezského kraje (přes 10 %), nejnižší zastoupení měl kraj Liberecký, Vysočina a Jihočeský.

Tab. 2 Zastoupení starších dětí podle krajů

Kraj	Počet	[%]
Moravskoslezský	315	15,8
Jihomoravský	225	11,3
Ústecký	222	11,2
Středočeský	164	8,2
Olomoucký	155	7,8
Praha	142	7,1
Zlínský	124	6,2
Karlovarský	122	6,1
Královéhradecký	117	5,9
Plzeňský	101	5,1
Pardubický	95	4,8
Vysočina	73	3,7
Liberecký	70	3,5
Jihočeský	65	3,3
celkem	1990	100,0

Samostatně, tzn. online na svých počítačích, tabletech nebo mobilních telefonech, vyplnilo dotazník 53 % starších dětí.

Graf 30 Způsob vyplnění dotazníku, 8.třída (%)

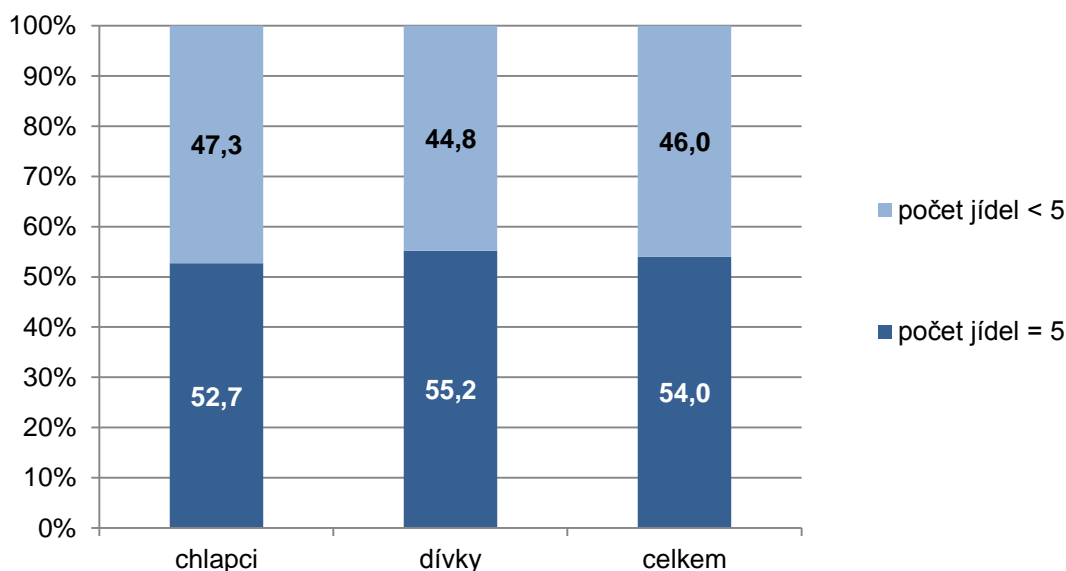

Členění dotazníku pro starší žáky bylo obdobné jako u mladších, dotazník byl rozdělen na části týkající se frekvence konzumace ovoce, zeleniny a mléčných výrobků během 24 hodin, zjišťování preferencí dětí u sledovaných potravin, vědomostní otázky zaměřené na problematiku zdravého stravování a ekologického zemědělství, poslední část dotazníku byla věnována hodnocení školního projektu.

6.2.1 Frekvence konzumace ovoce, zeleniny a mléčných produktů za 24 hodin.

Pět jídel denně uvedlo pouze 54 % dětí, ostatní doporučený počet jídel nedodrželi. Starší děti nejčastěji vynechávaly dopolední (22 %) a odpolední svačinu (28 %), 14 % dětí vynechalo snídani.

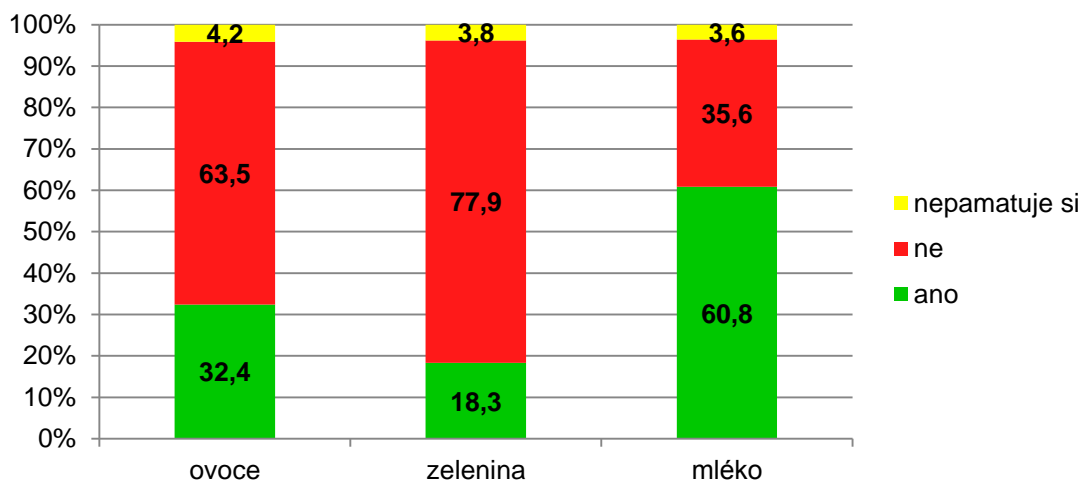
Graf 31 Procento dětí podle počtu denních jídel, zvláště pro dívky a chlapce, 8.třída (%)

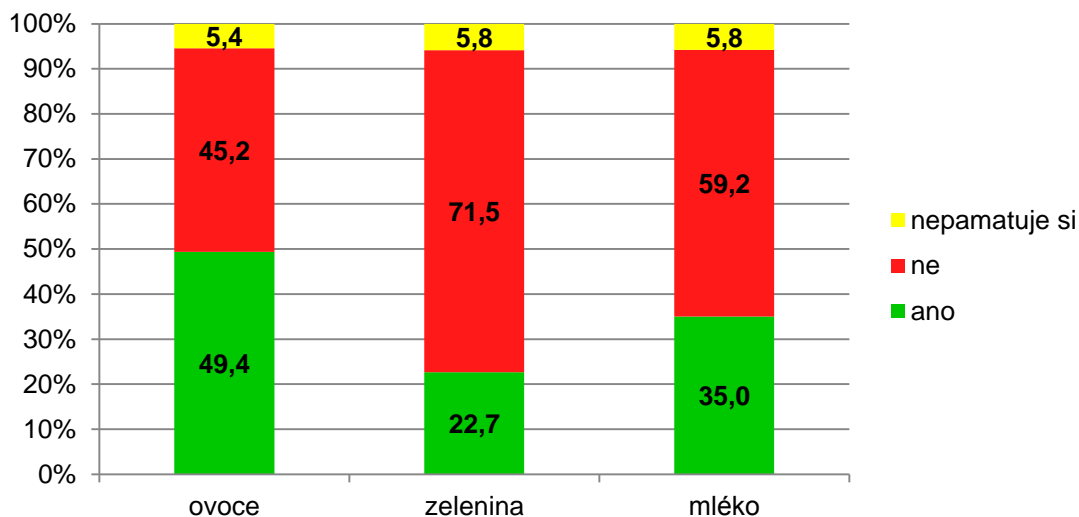
Frekvenci konzumace ovoce, zeleniny a mléčných výrobků v rámci jednotlivých denních jídel ukazují grafy 32–36. Téměř u dvou třetin dětí (60 %), které snídaly, byly součástí jejich snídaně mléčné výrobky, ovoce jedly děti nejčastěji k dopolední a odpolední svačině (50 % dětí, které svačily), naproti tomu zeleninu k obědu nebo večeři.

Graf 32–36 Podíl dětí konzumujících ovoce, zeleninu a mléčné výrobky v rámci denních jídel, 8.třída (% dětí)

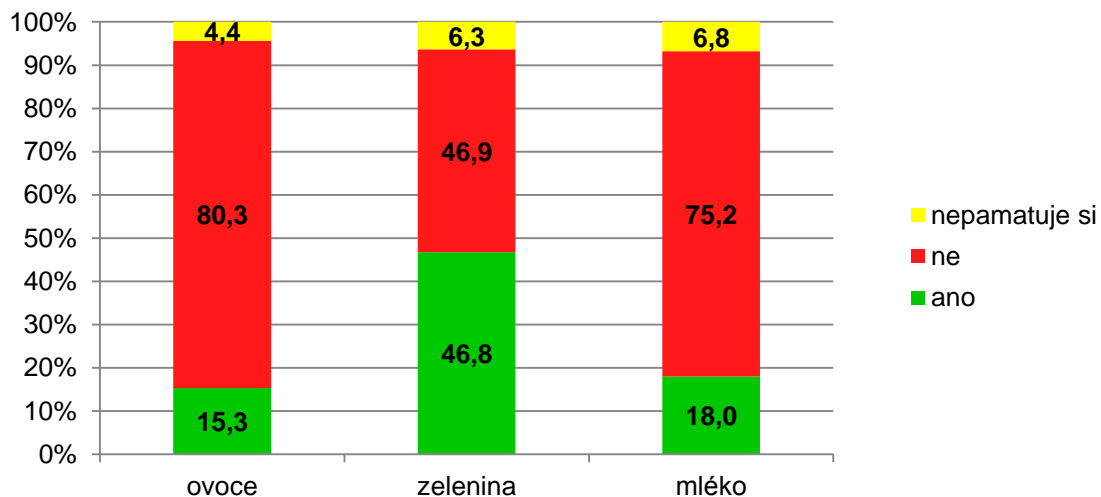
- Snídaně:

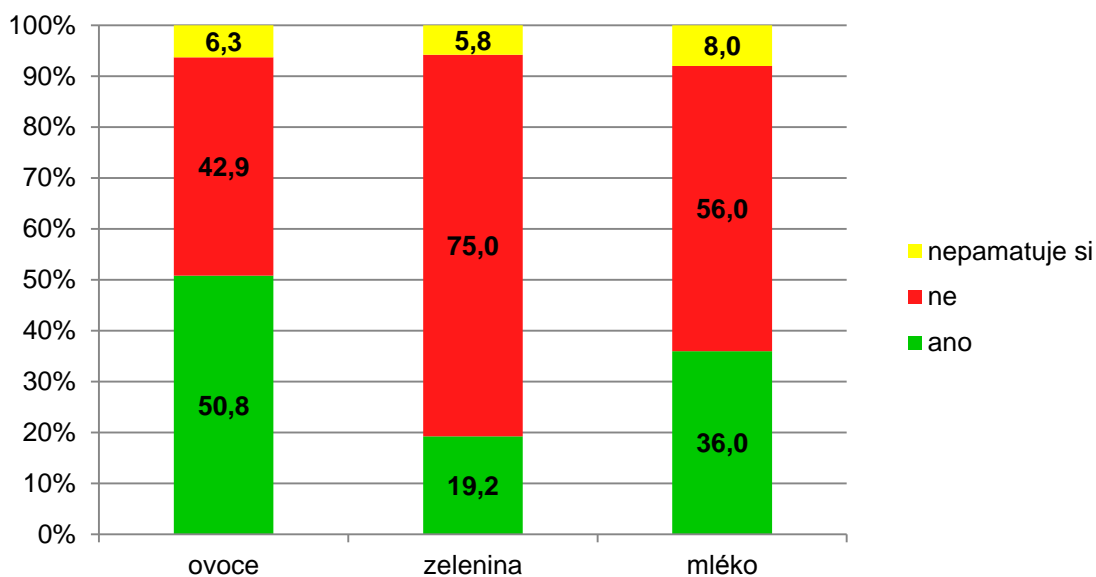
- Dopolnední svačina:

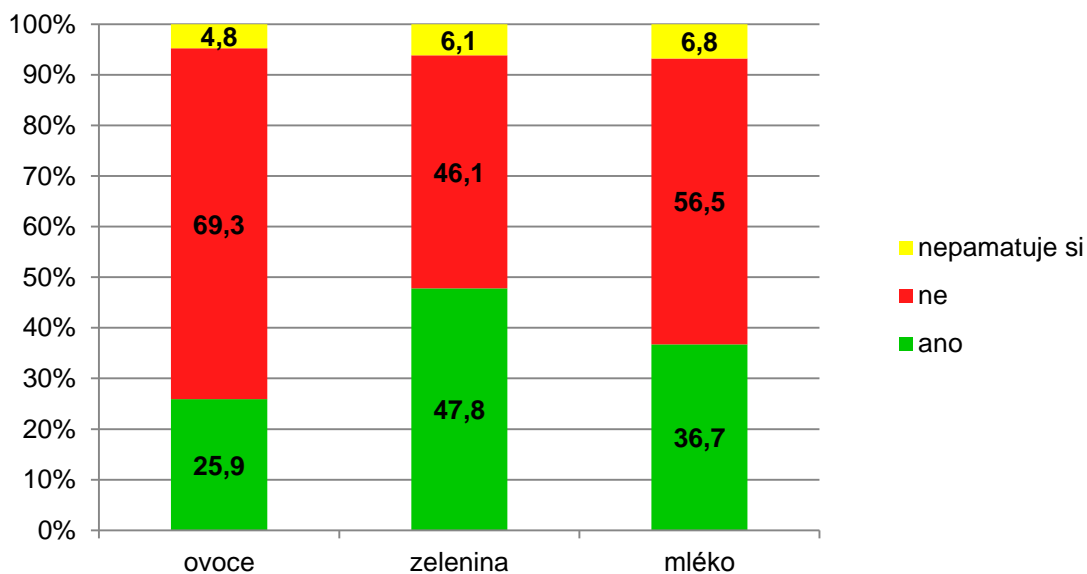
- Oběd:

- **Odpolední svačina:**

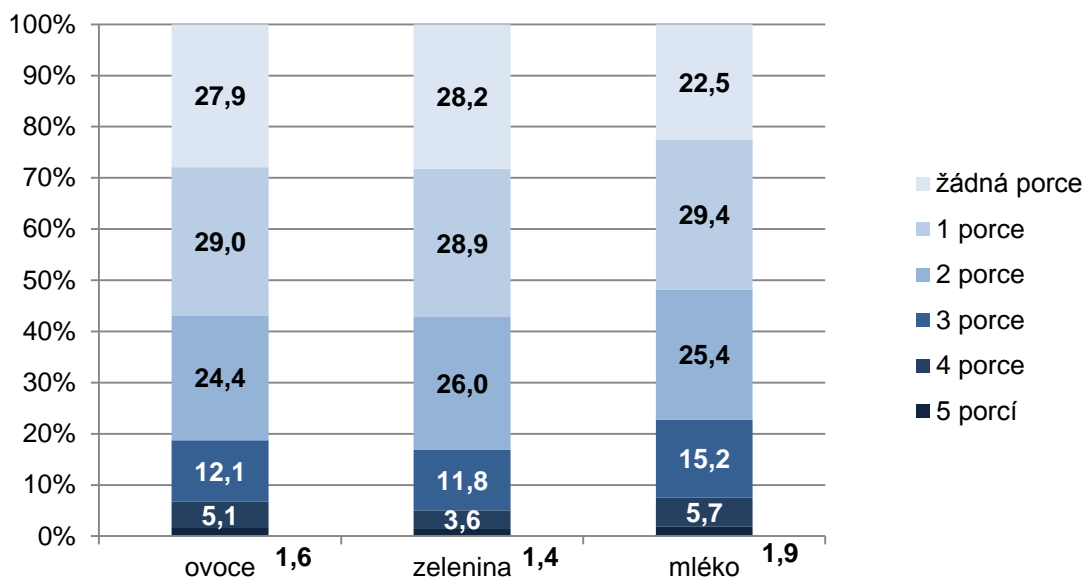

- **Večeře:**

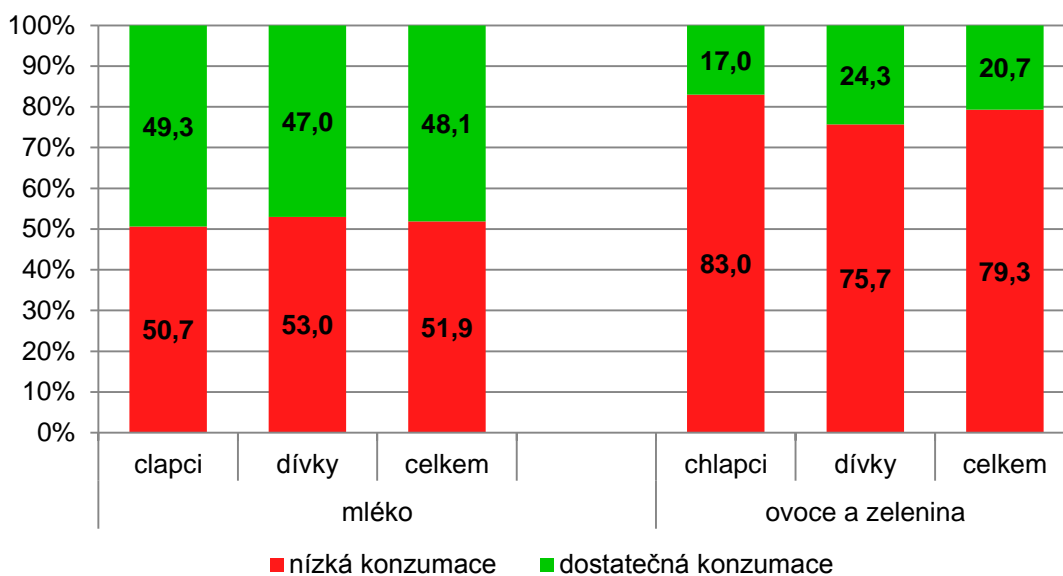
Ovoce nebylo součástí žádného s denních jídel u čtvrtiny starších dětí, stejná situace byla i v případě zeleniny, 23 % dětí nesnědlo během dne žádný mléčný výrobek. Ani jednu porci ovoce nebo zeleniny během dne uvedlo 14 % dětí, výrazně častěji chlapci (19 %) než dívky (11 %).

Graf 37 Počet porcí ovoce, zeleniny a mléčných výrobků za den, 8.třída (% dětí)

Nízká konzumace ovoce a zeleniny byla stanovena jako konzumace nižší než 5 porcí ovoce/zeleniny a méně než 2 porce mléčných výrobků. Polovina starších dětí měla nedostatečnou konzumaci mléčných výrobků. Nízkou konzumaci ovoce a zeleniny jsme zjistili u 79 % dětí, častěji u chlapců (83 %) než u dívek (76 %).

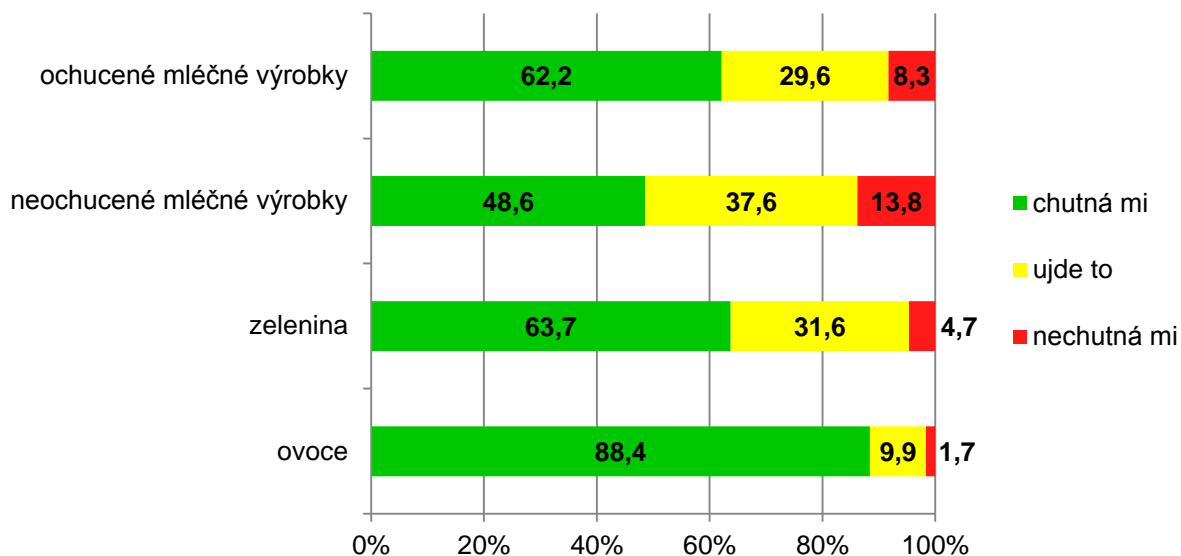
Graf 38 Nízká konzumace ovoce a zeleniny (méně než 5 porcí) a mléka (méně než 2 porce) denně, starší děti (8. třída), zvláště pro dívky a chlapce (% dětí)

6.2.2 Preference dětí

Starší děti na 3-bodové škále hodnotily, jak jim chutnají jednotlivé druhy potravin. Z výsledků vyplývá, že dětem nejvíce chutná ovoce (88% dětí), ochucené mléčné výrobky a zelenina chutnají zhruba dvou třetinám dětí a neochucené mléčné výrobky pouze polovině dětí.

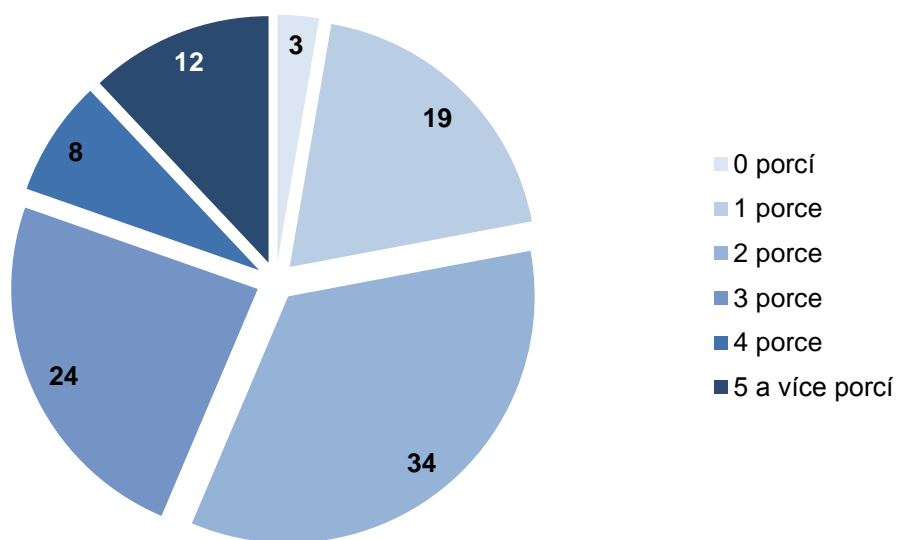
Graf 39 Preference dětí, 8. třída (% dětí)

6.2.3 Znalosti

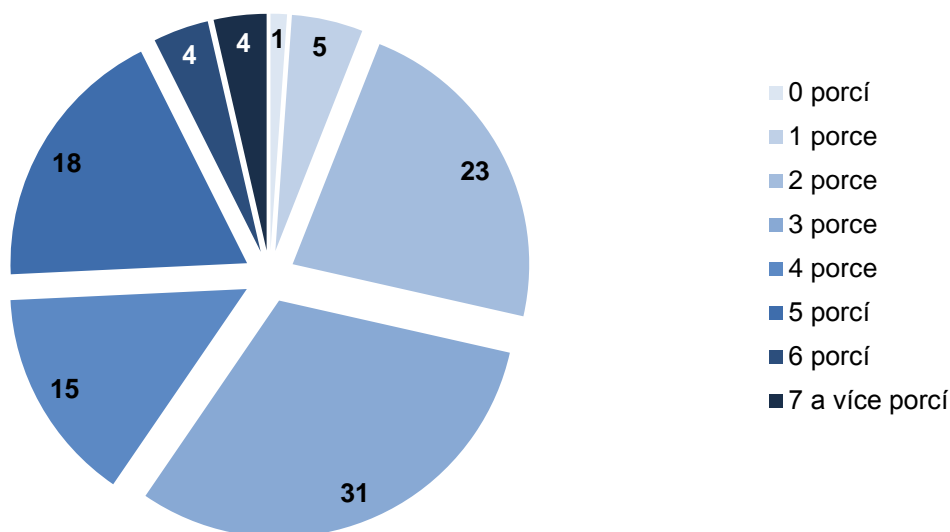
Třetina starších dětí správně určila, že doporučený počet porcí mléčných výrobků, které by denně měly sníst, jsou dvě porce. Přibližně 20 % dětí se domnívalo, že jde o jednu, respektive 3 porce.

Graf 40 Odpovědi na otázku „kolik porcí mléčných výrobků bys měl za den sníst?“, 8.třída (% dětí)

Znalost toho, že by měly denně sníst 5 porcí ovoce a zeleniny měla pouze necelá pětina dětí (18 %), nejčastěji děti odpovídaly, že jde pouze o tři porce (30 %). Více než pět porcí uvedlo pouze 7 % dětí.

Graf 41 Odpovědi dětí na otázku „ kolik porcí ovoce a zeleniny bys měl za den sníst?“, 8.třída (% dětí)

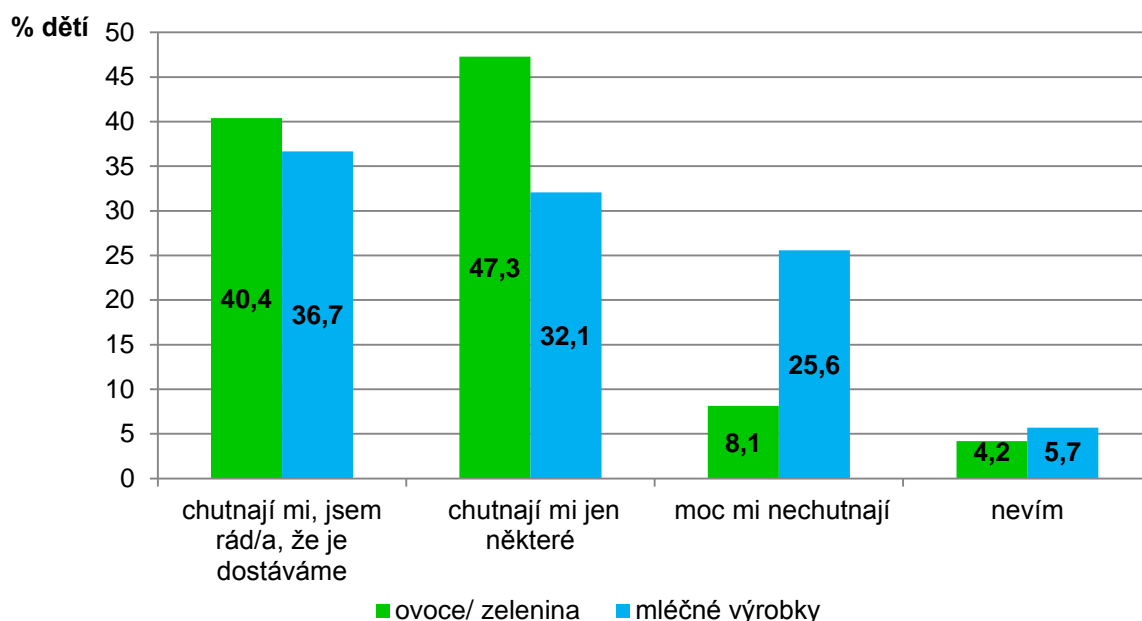
Necelá polovina starších dětí (43%) správně určila, že hodně slaná jídla zvyšují riziko vzniku vysokého krevního tlaku. Většina dětí věděla, že mléko je bohatým zdrojem vápníku (88%), zdrojem vlákniny je ovoce i zelenina (87%), a že z pohledu zdravé výživy se děti nemusí vyhýbat plnotučným mléčným výrobkům (77%).

6.2.4 Hodnocení projektu OZMDŠ

Na otázku, zda znají název Školní projekt „ovoce, zelenina a mléko do škol“ odpovědělo kladně 79 % dětí. Jedenáct procent dětí se domnívalo, že produkty dostává každý den, stejné procento dětí nedokázalo odpovědět, jak často produkty dostává.

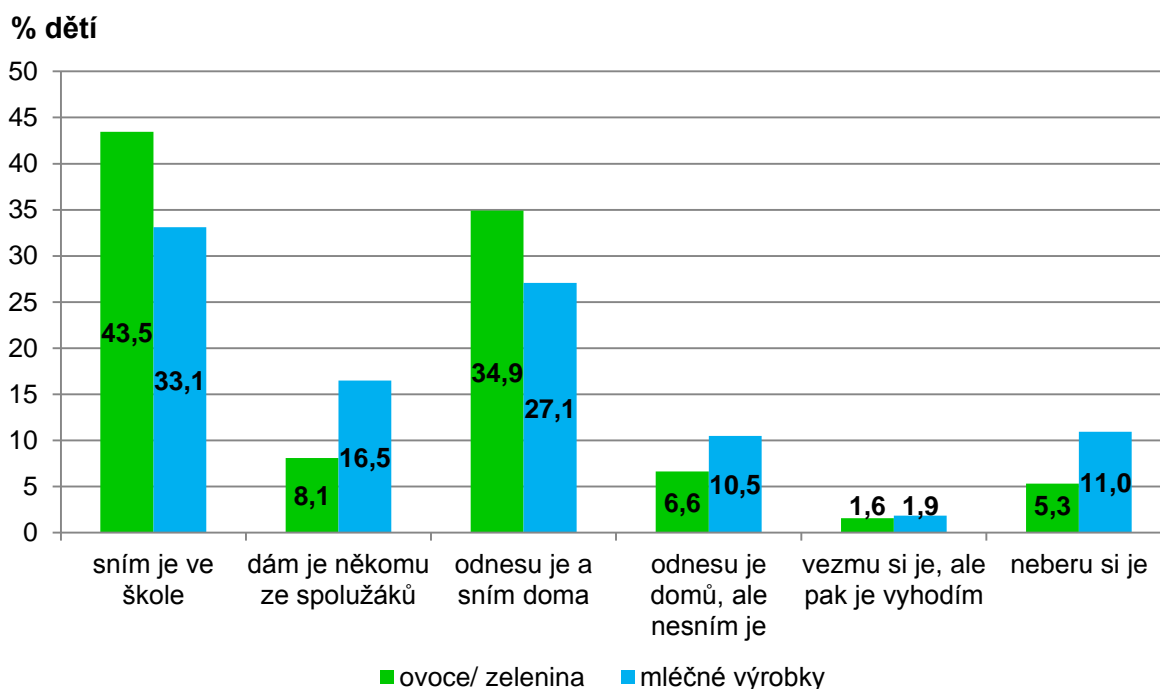
Jednoznačně kladně („chutnají mi, jsem rád/a že je dostávám“) hodnotilo dodávky ovoce a zeleniny 40 % dětí, třetině dětí chutná jen část nabídky, a necelým 10 % dodané ovoce a zelenina příliš nechutnají. Mléko a mléčné výrobky hodnotily děti o něco hůře, chutnaly třetině dětí, druhé třetině chutnají jen některé a naopak čtvrtině dětí dodávané mléčné produkty nechutnají.

Graf 42 Názory dětí na produkty, které dostávají v rámci školního projektu, 8.třída (% dětí)

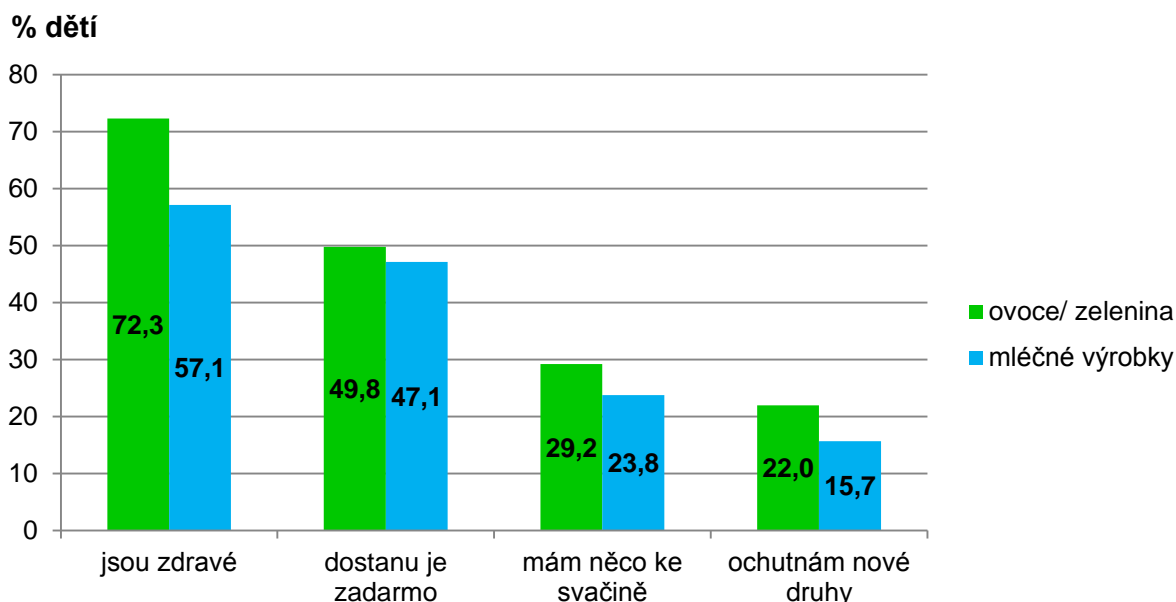
Ovoce/zeleninu z projektu sní celkem 78 % dětí, mléčné produkty jen 60 % dětí, dívky častěji snědí ovce/zeleninu, chlapci naopak mléčné produkty. Děti konzumují produkty nejčastěji ve škole (ovoce a zeleninu 43 %; mléčné produkty 33 % dětí), doma sní přinesené ovoce a zeleninu dalších 35 % dětí a mléčné produkty 27 % dětí. Část produktů rozdávají děti spolužákům (ovoce a zelenina 8%; mléčné produkty 16 %), ovoce a zeleninu si vůbec nebere 5 % dětí, mléčné výrobky 11 %.

Graf 43 Odpověď na otázku „ Co nejčastěji uděláš s ovocem/zeleninou a mléčnými výrobky které dostaneš v rámci školního projektu, 8.třída (% dětí)

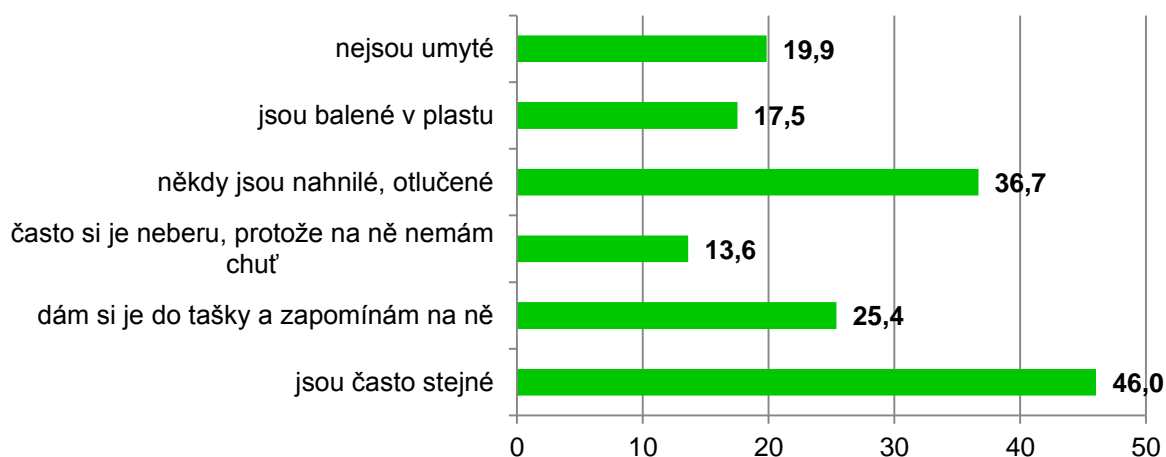
Na otázku „Co je na produktech, které ve škole dostáváš, dobrého“, odpovídaly děti nejčastěji, že jsou zdravé (ovoce a zelenina 72 %; mléčné produkty 57 % dětí). Pouze 22 % dětí u ovoce a zeleniny a 16 % u mléčných produktů ocenilo, že ochutnají něco nového.

Graf 44 Názory dětí na produkty, které dostávají v rámci školního projektu, 8.třída (% dětí)

Grafy 45–46 ukazují, co dětem na ovoci a zelenině, respektive mléčných produktech distribuovaných v rámci projektu nejčastěji vadí. Téměř polovina dětí si u obou druhů produktů stěžuje na to, že jsou stále stejné. Třetině dětí vadí kvalita dodávaného ovoce a zeleniny (jsou nahnílé, otlučené), u mléčných výrobků si na kvalitu stěžuje 11 % dětí (někdy jsou zkažené). Pětině dětí vadí, že ovoce/zelenina není umyté, u mléčných výrobků si zase stěžují na to, že jogurty nemají ve škole čím sníst (29 %), nebo že jim k sýrům chybí pečivo (29 %).

Graf 45 Názory dětí na ovoce a zeleninu, které dostávají v rámci školního projektu, 8.třída (% dětí)

Graf 46 Názory dětí na mléčné výrobky, které dostávají v rámci školního projektu, 8.třída (% dětí)

6.2.5 Závěry

- Dotazník pro starší děti vyplnilo téměř 2000 dětí.
- Doporučený počet pět denních jídel konzumovala jen polovina starších dětí, děti nejčastěji vynechávaly dopolední a odpolední svačinu, nesnídalo 14 % dětí.
- Polovina starších dětí měla nedostatečnou konzumaci mléčných výrobků. Nízkou konzumaci ovoce a zeleniny jsme zjistili u 79 % dětí
- Doporučenou denní spotřebu ovoce a zeleniny (5 porcí/den) znalo jen necelých dvacet procent dětí, doporučenou spotřebu mléčných výrobků (2/den) věděla správně třetina dětí.
- Obdobně jako u mladších dětí mají i starší nejraději ovoce, následuje zelenina a ochucené mléčné výrobky, neochucené mléčné výrobky má ráda jen polovina dětí.
- Název školní projekt OZMDŠ zná 80 % starších dětí.
- Jednoznačně kladně (chutnají mi, jsem rád/a, že je dostávám) hodnotí dodávané produkty jen 40 % dětí, lépe hodnotí ovoce a zeleninu než mléčné výrobky, což odpovídá jejich preferencím obecně.
- Ovoce/zeleninu z projektu sní celkem 78 % dětí, mléčné produkty jen 60 % dětí, rovnou ve škole sní ovoce/zeleninu 43 % dětí, mléčné výrobky třetina dětí.
- Na produktech děti nejčastěji oceňují, že jsou zdravé a že jsou zadarmo. Pouze menšina dětí ocenila, že ochutná nové druhy (22 % u ovoce/zeleniny a 16 % u mléčných produktů).
- Téměř polovina dětí si u obou druhů produktů stěžuje na to, že jsou stále stejné. Třetině dětí vadí kvalita dodávaného ovoce a zeleniny, 11 % dětí si stěžuje na kvalitu mléčných výrobků. Téměř třetina dětí nemá jogurty ve škole čím sníst, a k sýrům jim chybí pečivo.

6.3 Rodiče – vybrané výsledky

Dotazník pro rodiče vyplnilo celkem 2604 osob, 63 % byli rodiče žáků 4. třídy, 36 % žáků 8. třídy. Zapojili se rodiče z celkem 214 škol. Ve většině případů v průzkumu odpovídaly matky dětí (86 %), v 12 % to byl otec a pouze v jednom procentu případů jiný člen rodiny.

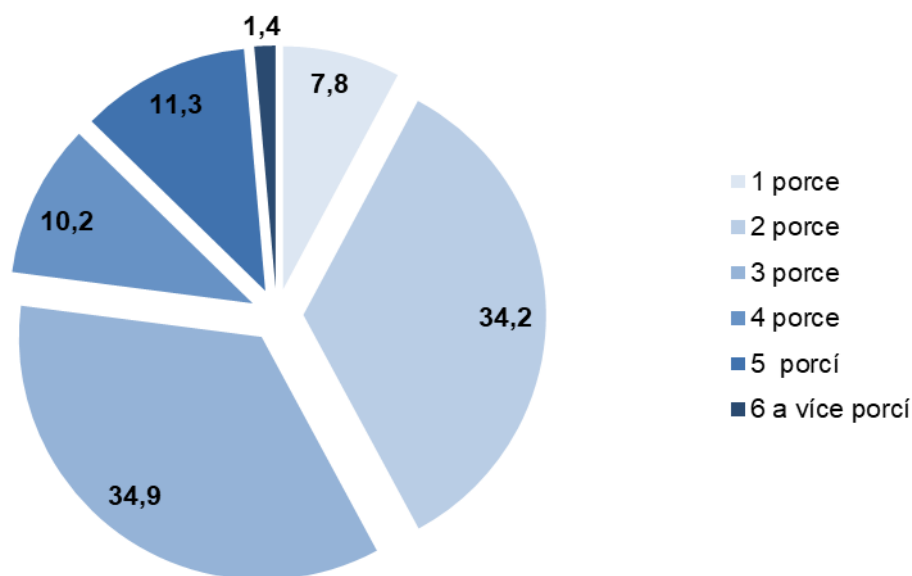
Nejčastěji dotazník vyplnily rodiče z Moravskoslezského a Středočeského kraje, nejméně často z kraje Libereckého a Karlovarského.

Tab. 3 Zastoupení rodičů podle krajů

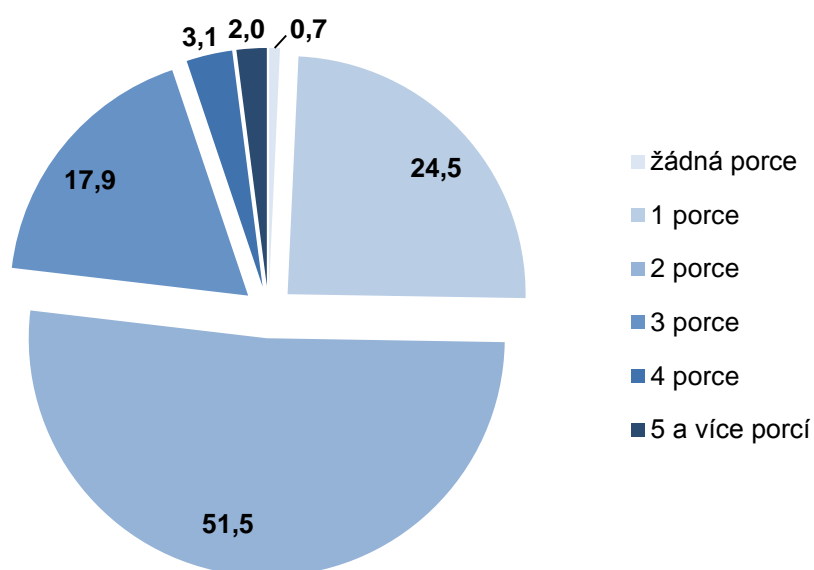
Kraj	Počet	[%]
Moravskoslezský	322	12,4
Středočeský	271	10,4
Jihomoravský	239	9,2
Ústecký	239	9,2
Královéhradecký	202	7,8
Olomoucký	190	7,3
Praha	181	7,0
Plzeňský	179	6,9
Pardubický	175	6,7
Zlínský	149	5,7
Vysočina	143	5,5
Jihočeský	132	5,1
Liberecký	103	4,0
Karlovarský	79	3,0
celkem	2604	100,0

Pouze 11 % rodičů dokázalo správně odpovědět, že doporučený počet porcí ovoce a zeleniny, které by mělo jejich dítě sníst denně je 5. Většina rodičů se domnívala, že je to nižší počet, nejčastěji uváděli tři (35 %), respektive dvě (34 %) porce denně. V případě mléčných výrobků bylo zjištěno více správných odpovědí, polovina rodičů věděla, že děti by měly denně sníst 2 porce mléčných výrobků, čtvrtina se domnívala, že stačí porce jedna.

Graf 47 Doporučený denní počet porcí ovoce a zeleniny u dětí dle názoru rodičů (% rodičů)

Graf 48 Doporučený denní počet porcí mléčných výrobků u dětí dle názoru rodičů (% rodičů)

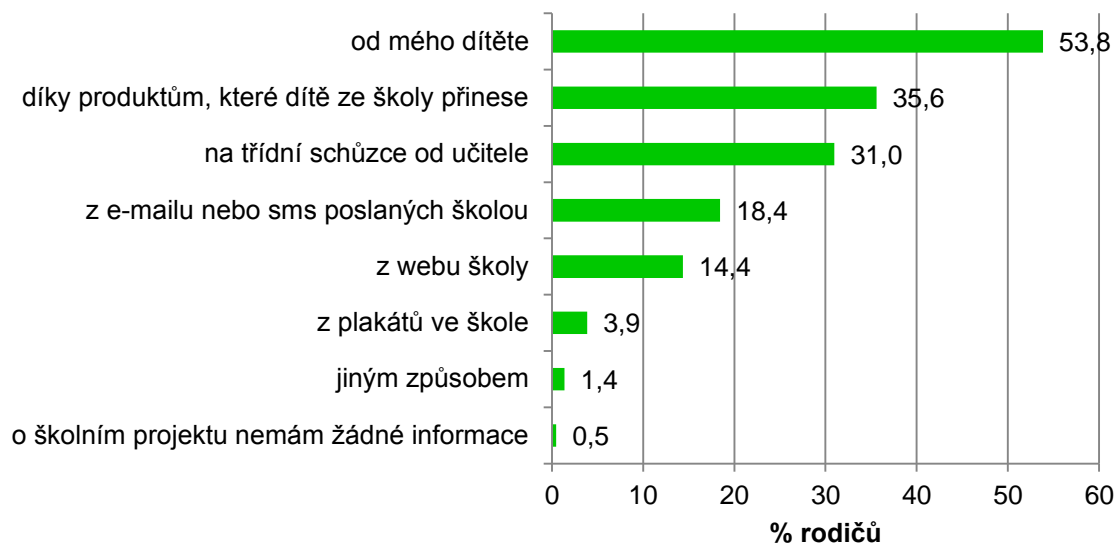

6.3.1 Hodnocení školního projektu

Na otázku zda je škola, kterou navštěvuje jejich dítě, zapojena do projektu odpovědělo kladně 96 % rodičů, pouze čtyři procenta se domnívala, že ne nebo neznali odpověď. Těchto 98 osob bylo vyřazeno z hodnocení názorů rodičů na projekt.

Polovina rodičů se o zapojení školy do projektu dozvěděla od svého dítěte (54 %), třetina díky produktům, které dítě ze školy přineslo (35 %). Dalšími zdroji informací byly třídní schůzky (31 %), e-mail nebo sms poslaný školou (18 %) a webové stránky školy (14 %).

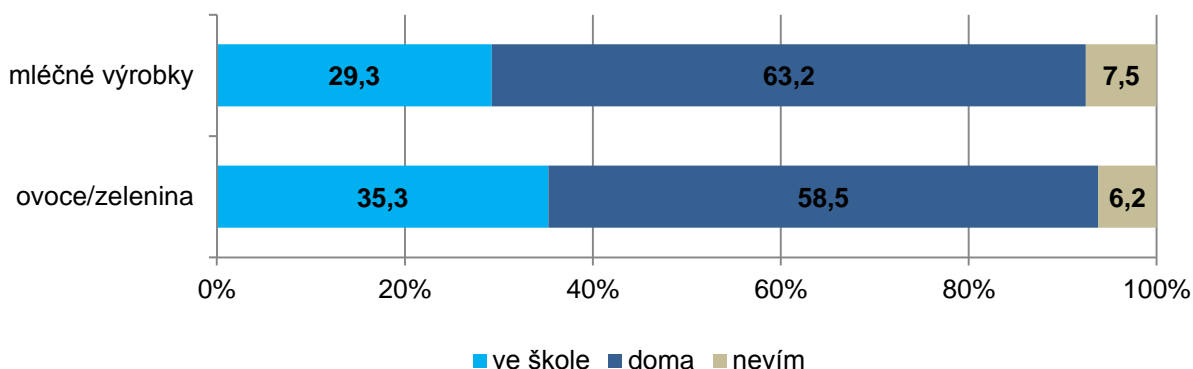
Graf 49 Způsob informování rodičů o školním projektu (% rodičů)

Většina rodičů ví, že děti dostávají ovoce, zeleninu a neochucené mléčné výrobky bezplatně (81 %), třetina správně určila, že školní projekt je hrazen z rozpočtu Ministerstva zemědělství a spolufinancován EU (34 %). Pouze 5 % rodičů se domnívalo, že školní projekt je placen z rozpočtu školy nebo z peněz za obědy. Jedenáct procent rodičů uvedlo, že o školním projektu nemá žádné informace.

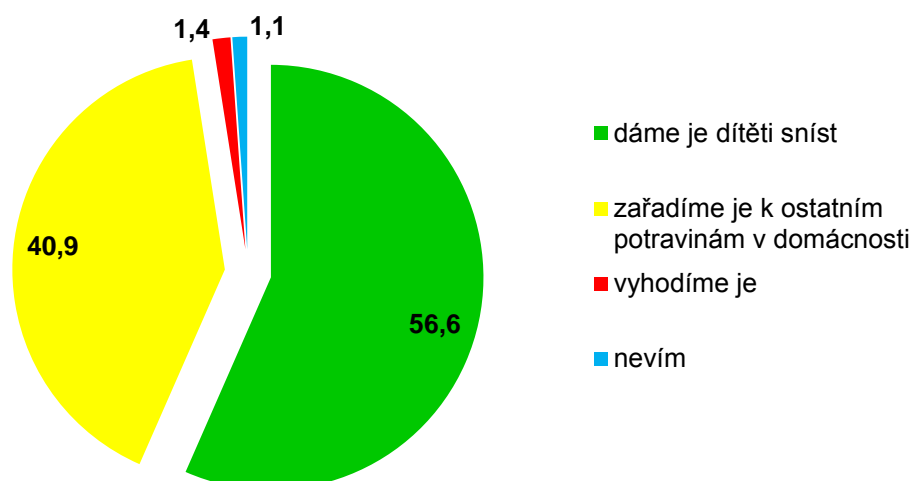
Produkty ze školního projektu sní, podle názoru rodičů, dvě třetiny dětí až doma, častěji to jsou mladší děti. Šest, respektive sedm procent rodičů neví, kde děti produkty sní.

Graf 50 Názory rodičů na to, kde děti obvykle konzumují produkty (% rodičů)

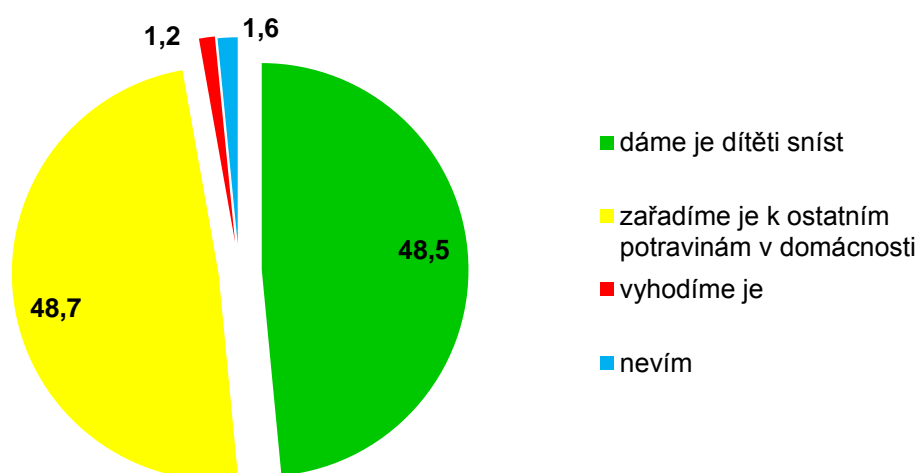

Pokud děti přinesou produkty z projektu domů, tak v případě mléčných výrobků je v polovině případů dají rodiče dětem opravdu sníst, u ovoce/zeleniny je to o něco častěji (57 %). Pouze necelá 3 % rodičů produkty vyhodí, respektive neví, co se s nimi stane. Ve zbývajících případech je rodiče zařadí mezi ostatní potraviny v domácnosti.

Graf 51 Odpovědi na otázku: „Pokud dítě přinese ovoce nebo zeleninu ze školního projektu, co se s nimi obvykle stane?“ (% rodičů)

Graf 52 Odpovědi na otázku „ Pokud dítě přinese mléčné výrobky ze školního projektu, co se s nimi obvykle stane?“ (% rodičů)

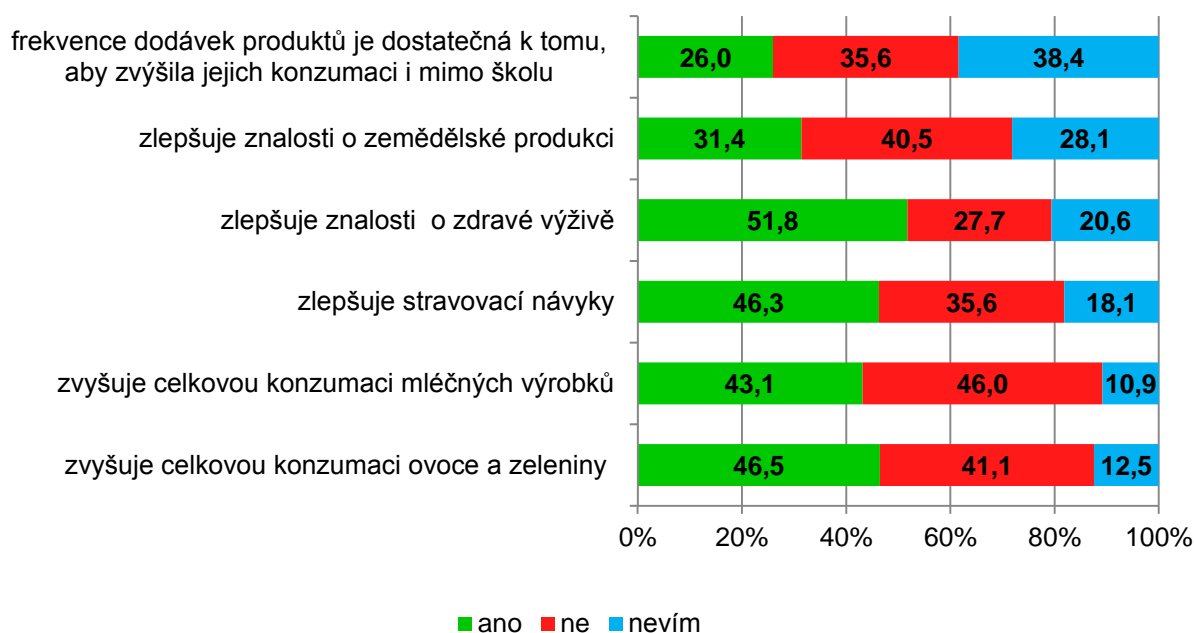

Jako převážně kvalitní hodnotilo mléko a mléčné výrobky z projektu tři čtvrtiny rodičů (77 %), opačný názor mělo pouze 5 % rodičů, 18 % se nedokázalo vyjádřit. Kvalitu dodaného ovoce a zeleniny hodnotili rodiče o něco hůře, 70 % zastávalo názor, že jsou převážně kvalitní, 9 % je ale za kvalitní nepovažovalo.

Finančně přispět na projekt s cílem jeho zlepšení (častější dodávky, rozšíření sortimentu nebo zlepšení kvality dodávaných produktů) by bylo ochotno 36 % rodičů, více jak jedna čtvrtina (27 %) tuto možnost odmítla.

V hodnocení vlivu projektu na zlepšení znalostí a stravovacích návyků dětí se názory rodičů výrazně liší. Polovina rodičů se domnívá, že projekt zlepšuje znalosti dětí o zdravé výživě (52 %), čtvrtina má ale názor opačný (27 %). Přesvědčení, že projekt zlepšuje stravovací návyky a zvyšuje celkovou konzumaci ovoce a zeleniny u dětí vyjádřilo v obou případech 46 % rodičů, 36 %, respektive 41 % se ale domnívá, že tomu tak není. Vliv projektu na zlepšení znalostí o zemědělské produkci připouští třetina rodičů. Pouze čtvrtina rodičů je přesvědčena, že současná frekvence dodávek produktů je dostatečná k tomu, aby zvýšila jejich konzumaci u dětí i mimo školu.

Graf 53 Názory rodičů na školní projekt (% rodičů, kteří souhlasí s daným tvrzením)

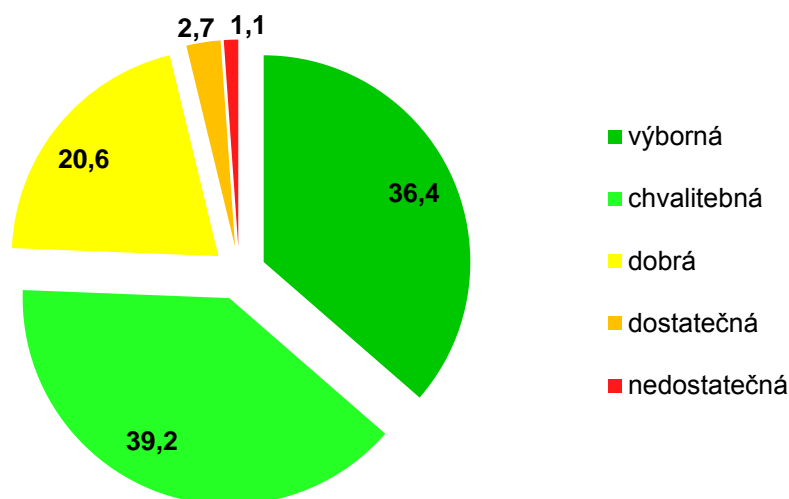
Z dalšího hodnocení názorů rodičů vyplynulo, že většina (79 %) považuje za dobré, že daný den mají děti navíc porci ovoce/zeleniny nebo mléčných výrobků. To že děti ochutnají nové druhy ovoce, zeleniny nebo mléčných výrobků se domnívá pouze polovina rodičů (49 %), a 43 % vyhovuje, že jsou produkty zdarma.

Graf 54 Názory rodičů na školní projekt (% rodičů, kteří s daným tvrzením souhlasí)

Na závěr dotazníku byli rodiče požádáni o celkové hodnocení/oznámkování projektu na pětibodové škále od 1 do 5, s tím že jedna je nejlepší hodnocení, 5 nejhorší (jako ve škole). Rodiče nejčastěji hodnotily projekt známkou 2 (39 %), také průměrná známka byla 2. Pouze 4 % rodičů zvolily hodnocení 4 nebo 5.

Graf 55 Celkové hodnocení projektu známkou 1-5 (% rodičů)

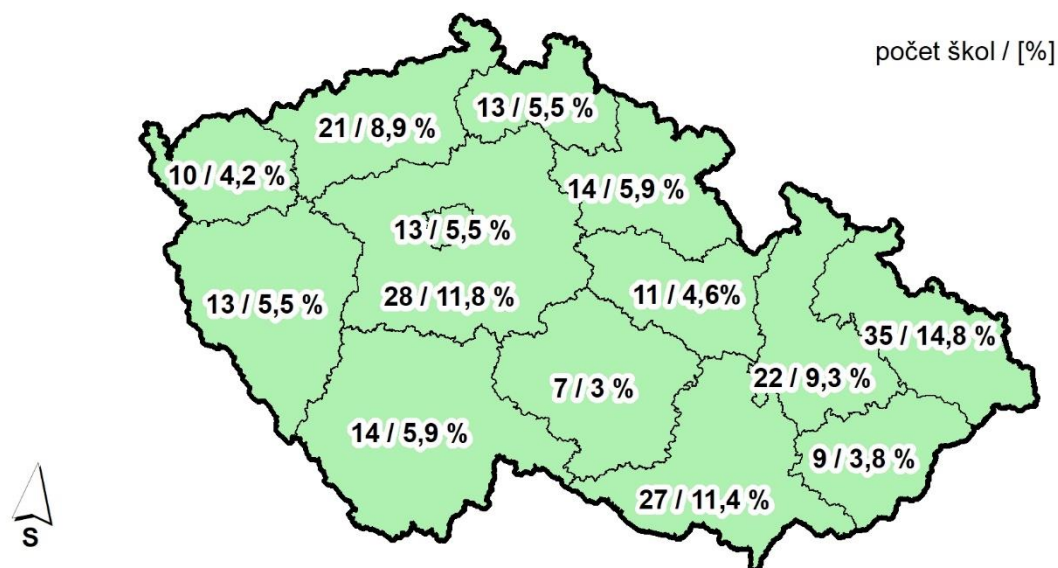
6.3.2 Závěry

- Hodnotící studie se v roce 2020 zúčastnilo více jak 2500 rodičů žáků 4. a 8. tříd základních škol z více jak 200 škol v celé České republice, ve velké většině vyplnily dotazník matky dětí.
- Zatímco znalosti rodičů o doporučeném počtu mléčných výrobků byly na dobré úrovni, kdy pouze čtvrtina rodičů uvedla jen jednu porci, ostatní 2 a více (doporučeny jsou porce 2), u znalostí týkajících se doporučeného počtu porcí ovoce a zeleniny byla situace horší. Pouze 10 % rodičů správně uvedlo, že se jedná o 5 porcí, ostatní se nejčastěji domnívali, že jde o 2 nebo 3 porce.
- Většina rodičů (81 %) ví, že děti dostávají produkty zdarma, pouze 1/3 z nich si je ale vědoma, že školní projekt je hrazen z rozpočtu Ministerstva zemědělství a spolufinancován EU.
- S kvalitou dodávaných produktů jsou spokojeny přibližně ¾ rodičů, za převážně kvalitní považuje mléčné výrobky 77 % rodičů, ovoce a zeleninu 70 %.
- Při celkovém hodnocení školního projektu rodiče nejčastěji považovali projekt za dobrý (hodnota 2 na pětibodové škále), nebo dobrý (známka 3), jednoznačně negativní názor vyjádřilo jen minimum rodičů.
- Rodiče na projektu nejčastěji oceňovali to, že děti dostanou v daný den navíc porci ovoce/zeleniny nebo mléčných výrobků (79 % rodičů). Méně jednoznačné bylo hodnocení vlivu projektu na zlepšení znalostí a stravovacích návyků dětí, v tomto bodě považuje projekt za přínosný necelá polovina rodičů a pouze ¼ z nich je přesvědčena, že současná frekvence dodávek produktů je dostatečná k tomu, aby zvýšila jejich konzumaci u dětí i mimo školu.

6.4 Škola – vybrané výsledky

Celkem bylo v ČR osloveno 1767 škol. Jednalo se o školy zařazené do školního projektu Ovoce, zelenina a mléko do škol (OZMDŠ). Skupinu kontrolních (nezařazených škol) se v situaci celostátní pandemie onemocnění Covid-19 nepodařilo zajistit. Podmínkou bylo, aby na vybrané škole byly odebírány jak ovoce a zelenina, tak mléčné produkty. Dále nebyly osloveny školy s malým počtem žáků (do 180), speciální školy a školy s pouze prvním stupněm nebo ty, kde je projekt realizován pouze u žáků prvního stupně. Na základě online anketního dotazníku zasláného školám v říjnu 2020, spolupráci přislíbilo 391 škol (22 % oslovených). Nakonec dotazník vyplnilo celkem 237 škol (13 % oslovených). Největší zastoupení škol bylo v Moravskoslezském (35x), Středočeském (28x) a Jihomoravském kraji (27x). Nejméně škol pak bylo v kraji Zlínském (9x) a v kraji Vysočina (7x).

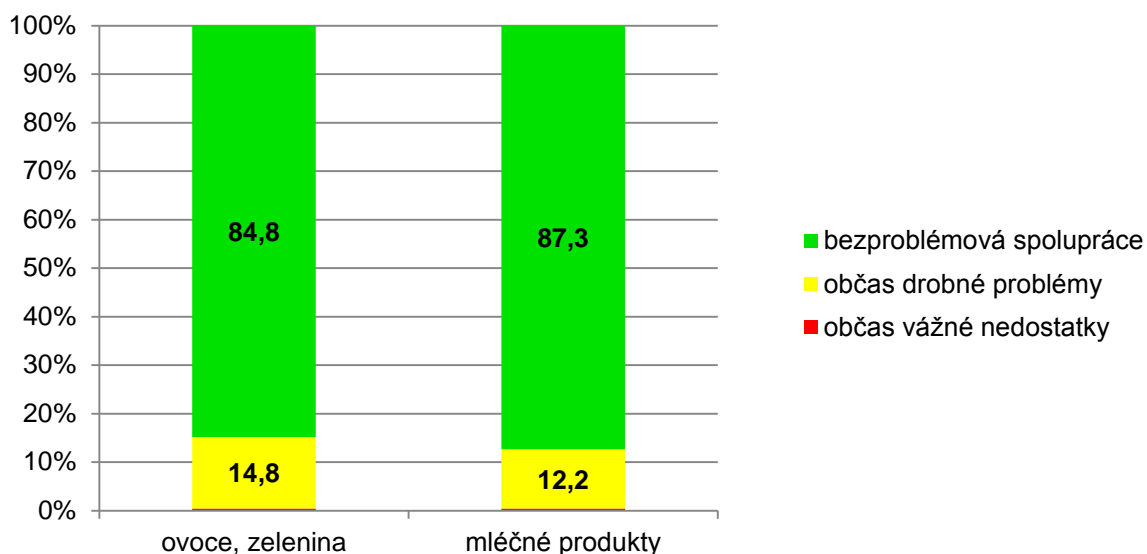
Mapa. 1 Zastoupení škol v krajích

6.4.1 Fungování projektu

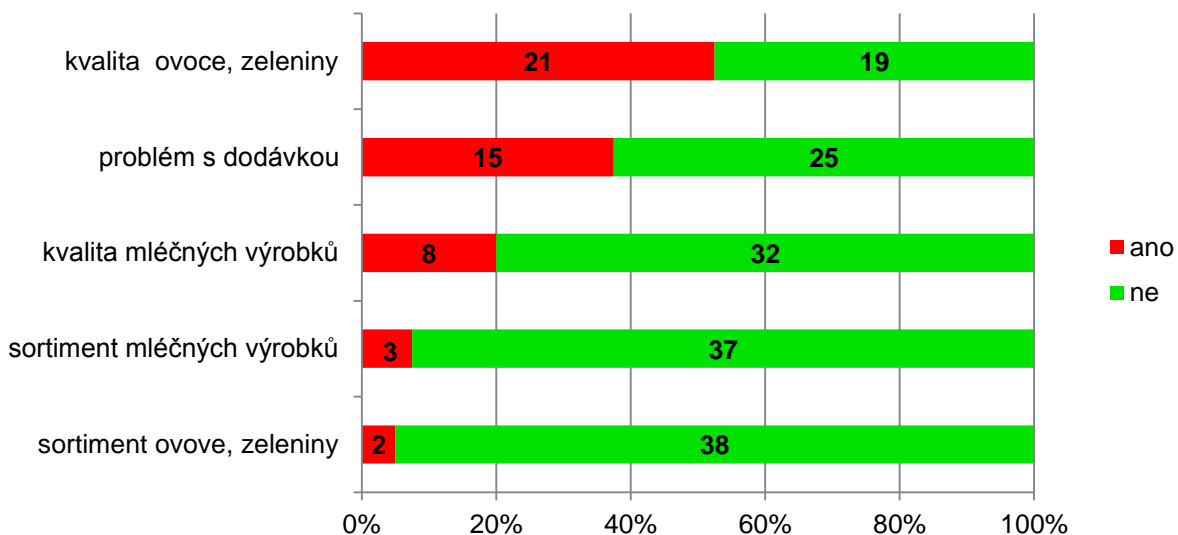
Téměř 96 % škol (227) uvedlo, že školní projekt funguje od roku 2017, od roku 2018 pak na devíti školách. Jedna škola uvedla jako začátek projektu rok 2019. Na převážné většině škol (96 %) jsou do projektu zahrnuti všichni žáci, výběr žáků uvedlo pouze 9 škol. Pětina škol uvedla, že neodebírání jiné mléčné produkty kromě mléka, a 14 % škol odebírá ochucené mléčné výrobky. Spolupráci s dodavateli hodnotí jako bezproblémovou 85 % škol v případě dodávek ovoce a zeleniny, u mléčných produktů je to 87 %.

Graf 56 Hodnocení spolupráce školy s dodavatelem (% škol)

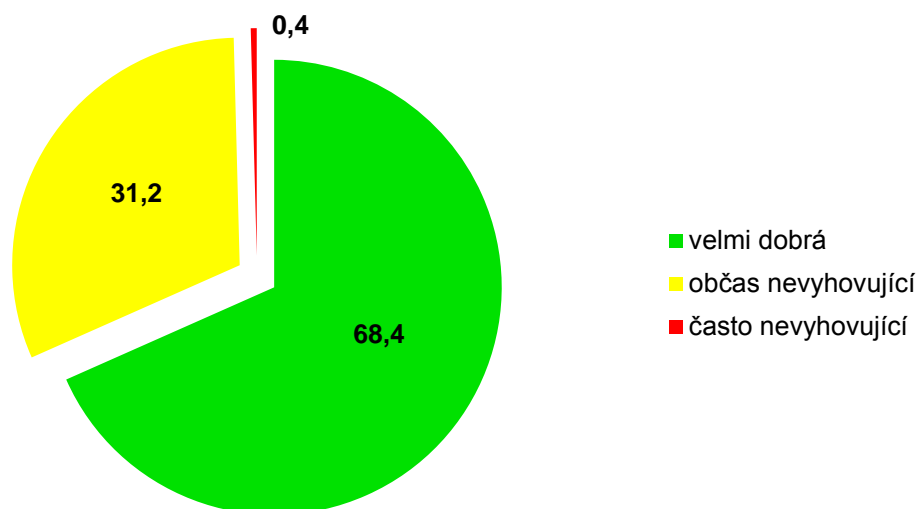
Občasné problémy s dodavatelem uvedlo 40 škol (16 %). Nejčastěji se jednalo o problémy s kvalitou ovoce a zeleniny (21 škol), dále to byly technické problémy týkající se zajištění dodávek (15 škol). Kvalitu mléčných výrobků hodnotilo jako problematickou 8 škol. Nejméně škol si stěžovalo na sortiment dodávek.

Graf 57 Problémy s dodavatelem, uvedlo pouze 40 škol (16 %). V grafu jsou uvedeny absolutní počty škol

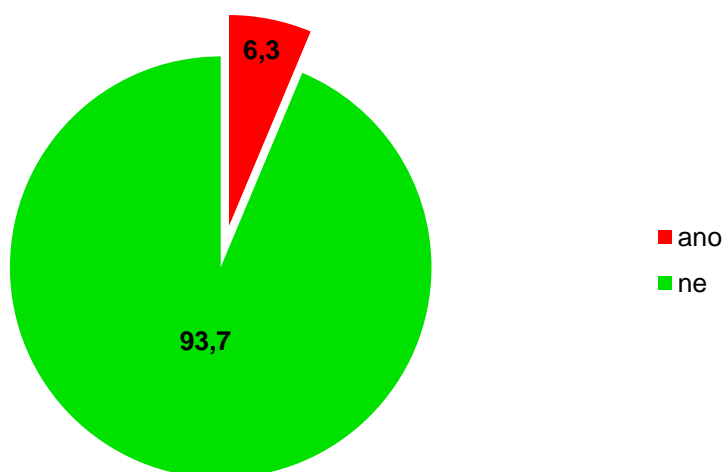
Celkově kvalitu ovoce a zeleniny hodnotilo jako velmi dobrou 68 % škol.

Graf 58 Hodnocení kvality ovoce a zeleniny (% škol)

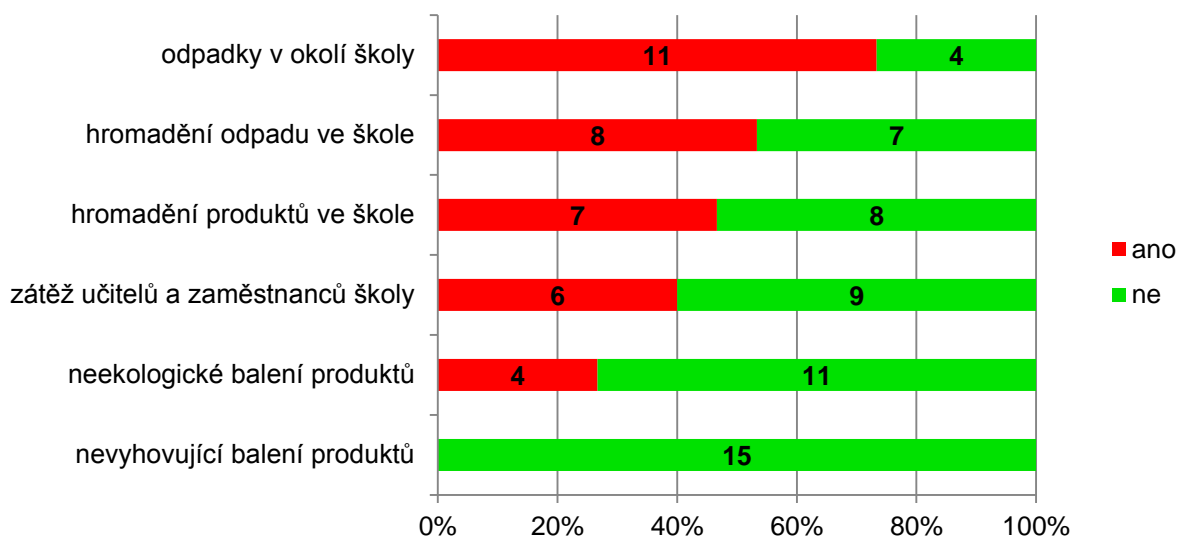

Různé další problémy spojené se školním projektem uvedlo 6 % škol (15). Nejčastěji se jednalo o hromadění odpadků v okolí školy (11x) a přímo ve škole (8x). Na hromadění se produkty ve škole si stěžovalo 7 škol. Celkově projekt zatěžuje učitele a zaměstnance na 6 školách, což je 2,5 % z celkového počtu dotazovaných škol. Neekologické balení produktů zmínily 4 školy. Žádná ze škol si nestěžovala na nevyhovující balení produktů.

Graf 59 Různé problémy v souvislosti se školním projektem (% škol)

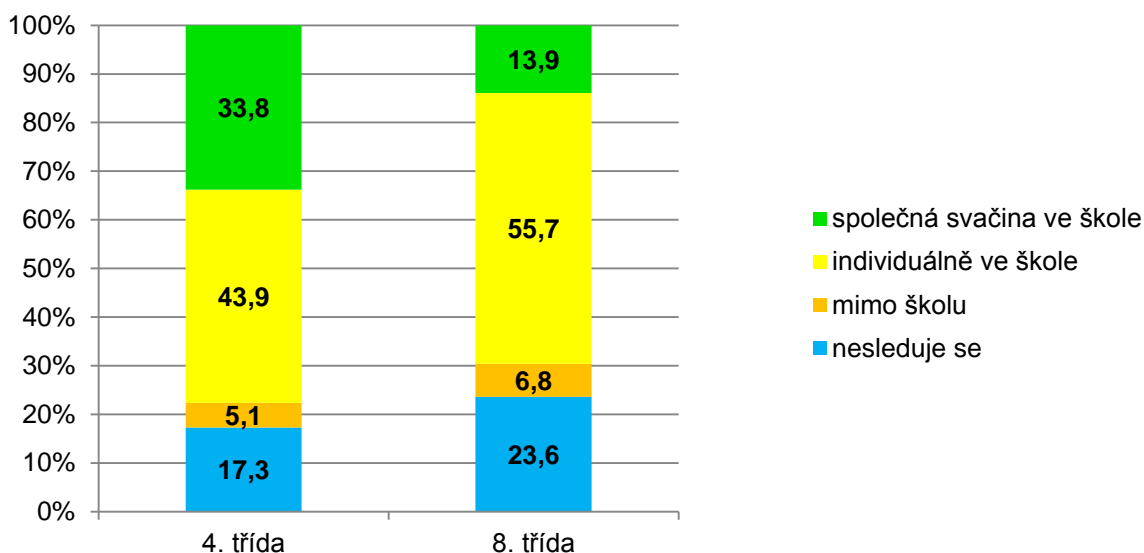

Graf 60 Nejčastěji uvedené problémy v souvislosti s projektem v 15 školách (6,3 %). V grafu jsou uvedeny absolutní počty škol

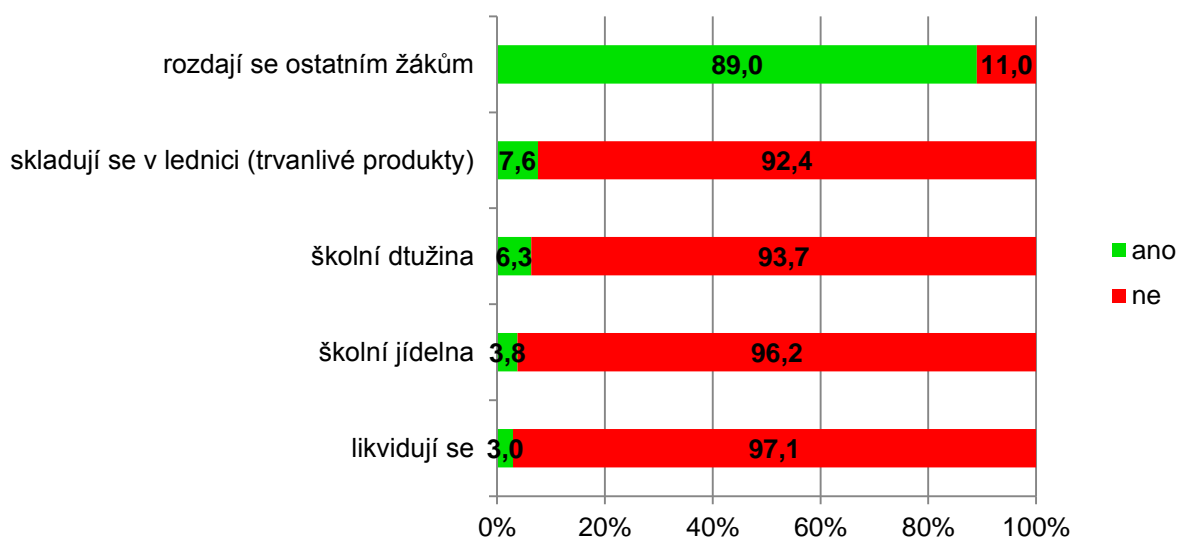
Podle názorů zaměstnanců uvedly zhruba tři čtvrtiny škol, že žáci konzumují produkty nejčastěji ve škole, a to individuálně. Při společné svačině ve škole konzumuje produkty třetina mladších žáků.

Graf 61 Nejčastější způsob konzumace produktů žáky, názor školy (% škol)

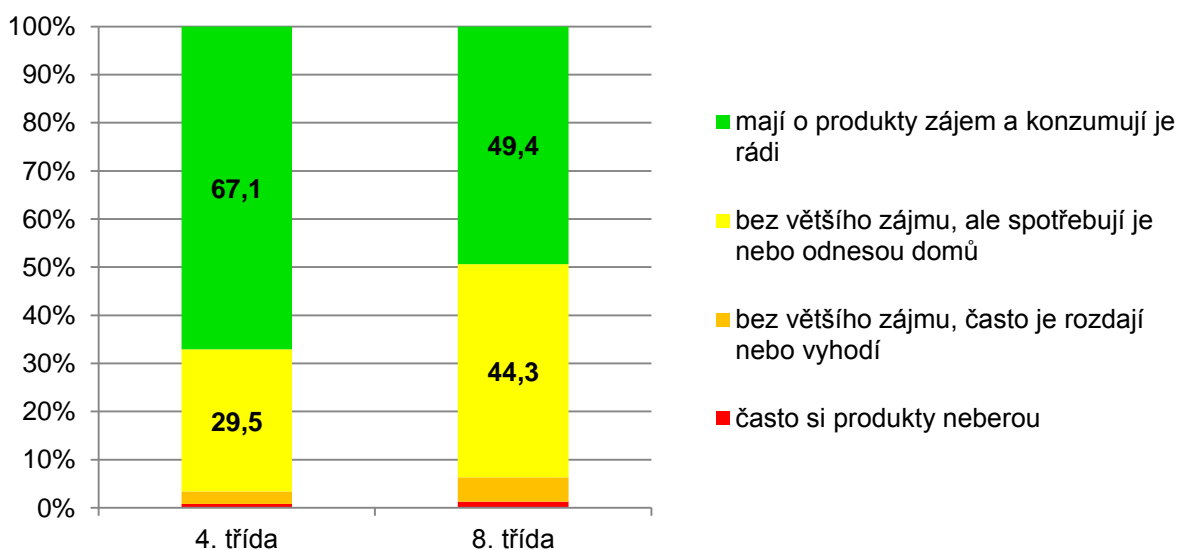
Na otázku, co se děje s produkty, které zůstanou ve škole, bylo nejčastější odpovědí (89 %), že se rozdají ostatním žákům. Skladování trvanlivých mléčných produktů v lednici ve škole a rozdání v následujících dnech uvedlo 8 % škol. V některých případech jsou produkty předány do školní družiny (6 %) nebo školní jídelny (4 %). Likvidaci produktů uvedlo 7 škol (3 %).

Graf 62 Co se děje s produkty, které si žáci nevezmou (% škol)

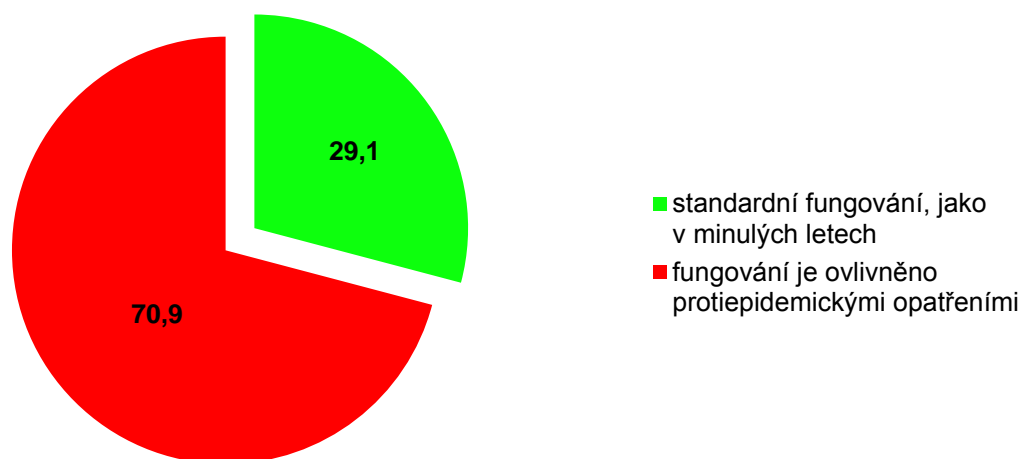
Zaměstnanci školy se také vyjadřovali k tomu, jak se žáci celkově staví ke školnímu projektu. Vybírali pouze jednu z nabízených odpovědí, reprezentující nejčastější postoj žáků k nabízeným produktům. Dle jejich názorů mají převážně mladší žáci o nabízený sortiment zájem a konzumují jej rádi (67 % škol), třetina škol uvedla, že si mladší žáci berou produkty bez většího zájmu, nicméně je konzumují nebo odnášejí domů. U starších žáků zhruba polovina škol uvedla, že žáci mají o produkty zájem, a 44 % škol pak zvolila variantu, že si žáci produkty vezmou a zkonzumují, nebo odnesou domů, ale bez většího zájmu. Malé procento škol uvedlo, že si mladší žáci produkty berou bez zájmu a často je rozdají nebo vyhodí (6 škol) nebo si je dokonce často neberou vůbec (2 školy). U starších žáků tyto varianty byly uvedeny častěji, 12 škol uvedlo, že si je sice vezmou, ale pak je rozdají nebo vyhodí a ve 3 školách uvedly jako nejpravděpodobnější variantu, že si je starší žáci neberou vůbec.

Graf 63 Reakce žáků na školní projekt (% škol)

Školy byly dotazovány, jakým způsobem funguje projekt v době protiepidemických opatření. Standardní fungování v době vyplnění dotazníku (listopad, prosinec 2020, leden 2021) uvedlo 29 % škol, ostatních 168 škol (71 %) poukazovaly na vliv protiepidemických opatření. Dle vyjádření zaměstnanců škol, projekt v tomto období probíhal nestandardně, tedy buď byly dodávky omezené jen na žáky přítomné ve škole, nebo spíše byly dodávky z důvodu nepřítomnosti dětí ve škole zcela pozastaveny.

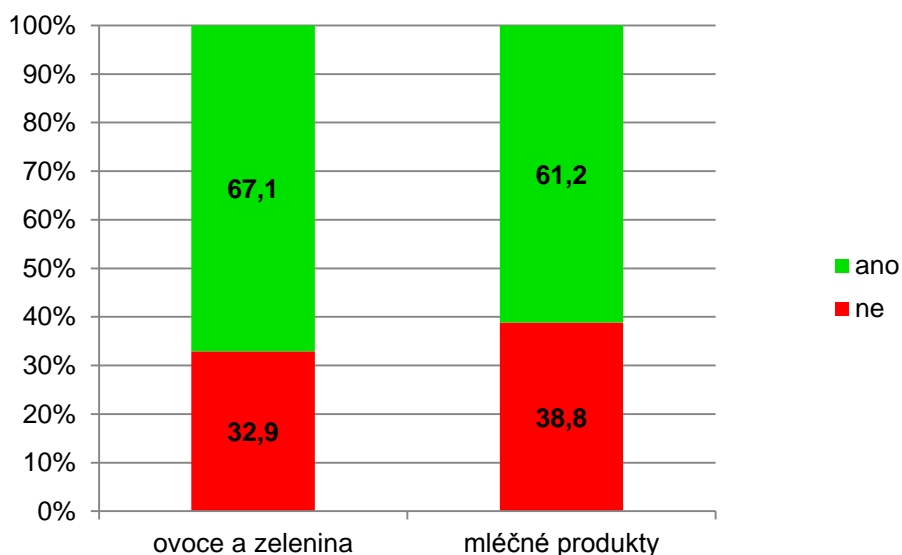
Graf 64 Fungování školního projektu v období pandemie Covid-19, v listopadu a prosinci 2020 (% škol)

6.4.2 Hodnocení školního projektu

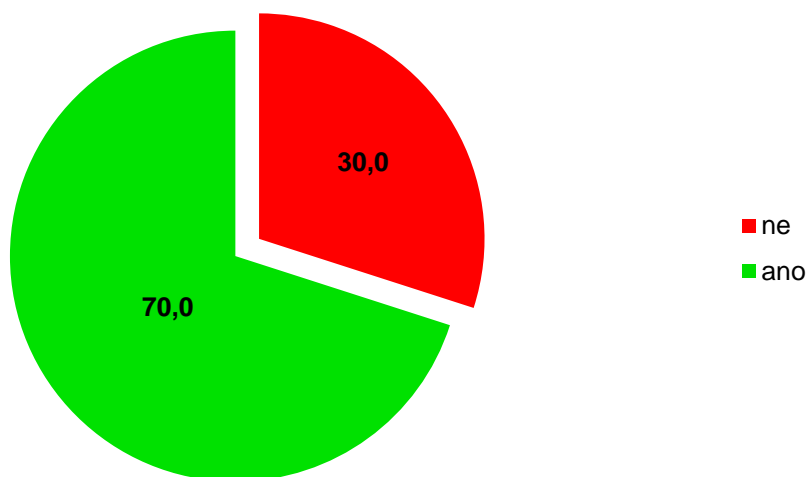
Pozitivní vliv školního projektu na celkovou konzumaci ovoce a zeleniny uvedlo 67 % dotázaných škol, vliv na konzumaci mléka byl podle názoru školy nižší (61 %).

Graf 65 Pozitivní vliv školního projektu na celkovou konzumaci ovoce, zeleniny a mléčných produktů (% škol)

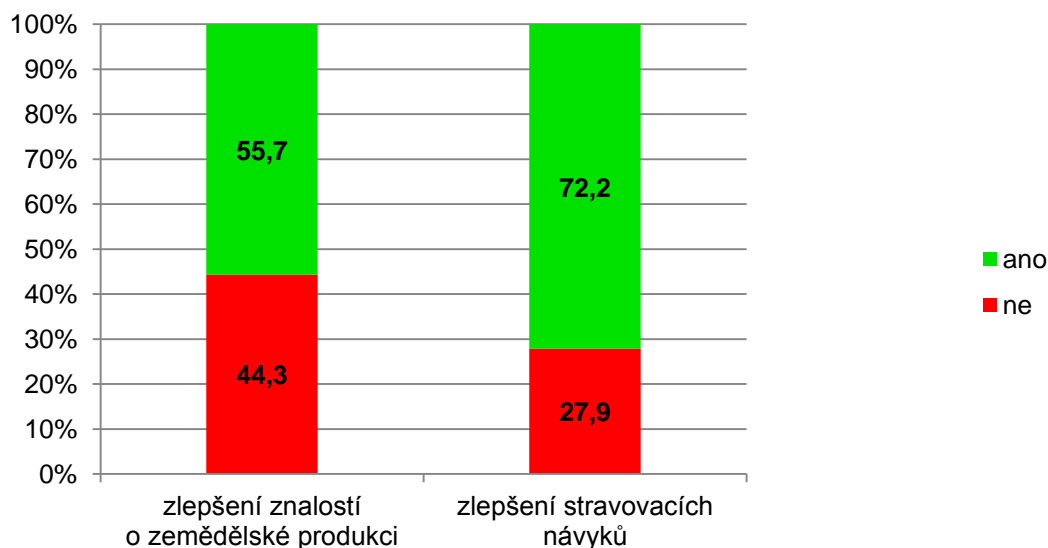
Frekvenci dodávaných produktů, za dostatečnou k ovlivnění konzumace ovoce, zeleniny a mléčných produktů, považuje 70 % škol, naopak 30 % ji nepovažuje za dobře nastavenou.

Graf 66 Dostatečná frekvence dodávek, aby zvýšila konzumaci produktů mimo školu (% škol)

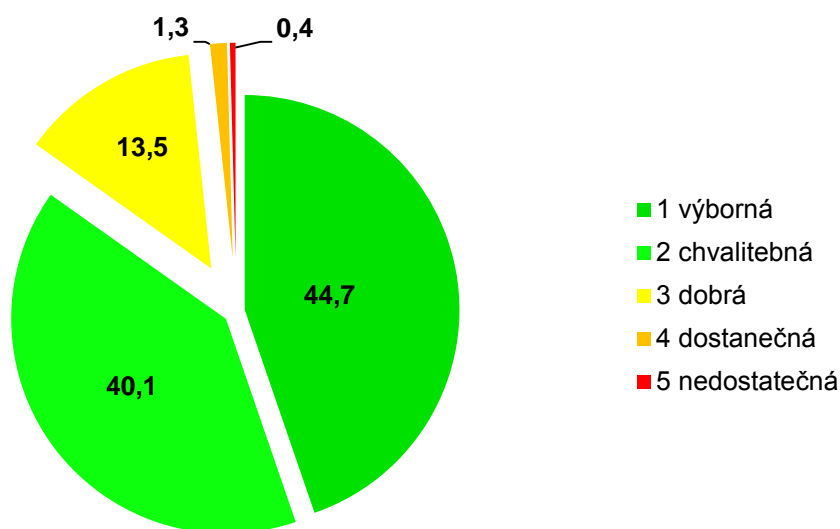
Téměř tři čtvrtiny škol považují školní projekt za smysluplný s ohledem na zlepšení stravovacích návyků u žáků, 56 % škol se domnívá, že přispívá ke zlepšení znalostí a povědomí žáků o zemědělské produkci.

Graf 67 Pozitivní vliv projektu na znalosti o zemědělské produkci, zlepšení stravovacích návyků a konzumaci produktů mimo školu (% škol)

Celkově dalo projektu známku výbornou 45 % škol, o čtyři procenta méně pak známku chvalitebnou. Velmi dobré hodnocení tedy uvedlo 85 % dotazovaných škol. Negativní hodnocení, tedy známku 4 nebo 5, daly 4 školy (1,7 %).

Graf 68 Ohodnocení školního projektu známkou 1–5 (% škol)

6.4.3 Závěry

- Dotazník vyplnilo 237 škol (13 % oslovených).
- Oba stupně byly do školního projektu zapojeny na 98 % škol.
- Ze sortimentu mléčných produktů 20 % škol odebírá pouze mléko, 14 % škol odebírá ochucené mléčné produkty.
- Více než 80 % škol hodnotí spolupráci s dodavateli jako bezproblémovou, nejčastější výtky se týkaly kvality ovoce a zeleniny. Celkově hodnotilo kvalitu ovoce a zeleniny jako velmi dobrou 68 % škol.
- Jiné problémy spojené s projektem uvedlo 15 škol (6 %), nejčastěji se jednalo o hromadění odpadků ve škole a v okolí školy.
- Žáci nejčastěji konzumují produkty ve škole, ty zbývající se nejčastěji rozdají ostatním žákům.
- Zájem o nabízený sortiment uvádí dvě třetiny škol u mladších žáků, polovina škol u starších žáků.
- Pozitivní vliv projektu na zlepšení stravovacích návyků uvádí tři čtvrtiny škol.
- Pozitivní vliv projektu na celkovou konzumaci ovoce a zeleniny uvádí dvě třetiny škol.
- Zhruba polovina škol se domnívá, že projekt přispívá ke zlepšení znalostí a povědomí žáků o zemědělské produkci.
- Velmi dobré hodnocení dalo školnímu projektu (známka výborná a chvalitebná) 85 % dotazovaných škol.
- Při hodnocení odpovědí z dotazníku pro školy je třeba vzít v úvahu jisté zkreslení s ohledem na vzorek škol v Hodnotící studii. Žádná ze škol, souhlasících na studii spolupracovat, nebyla vyloučena. Účast byla ovlivněna různou motivací ředitelů i současným nestandardním stavem fungování výuky. Vzhledem k pandemické situaci nebylo možné školy vybírat cíleně, podle původně stanovených kritérií reprezentativnosti pro jednotlivé kraje.